

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ*

In the Context of the Syrian Crisis, the Effect of the Russian Middle East Policy on Turkish-Russian Relations**

Elşan İZZETGİL***
Rovshan MURSHUDLU****

Öz

Arap Baharı, Rusya'nın iyi ilişkiler kurduğu ülkelere doğru yayılınca, Moskova'nın bölgedeki çıkarları zarar görmüştür. Rusya için Arap Baharı'nın kırılma noktası, Libya'da Muammer Kaddafi iktidarına son verilip ülkede iç çatışmanın patlak vermesidir. Rusya'nın Libya'daki çıkarları zarar görünce, Moskova yönetimi sürecini tehdit olarak algılamış ve bundan sonraki dalgalarına tepki göstermeye karar vermiştir. Rusya, sürecin Suriye'yi etkisi altına almasıyla, Esad rejimine destek vermeyi tercih etmiştir. Rusya, Çin ve İran'ı da yanına alarak, Suriye Krizi'nde Batı'nın karşısında konumlanmıştır. Rusya'nın Suriye Krizi'ne müdahil olması, Türkiye-Rusya ilişkilerini de etkilemiştir. Bu çalışma, Arap Baharı sürecinin Suriye'ye sıçramasından sonra Rusya'nın Ortadoğu politikasını ele alarak, Suriye Krizi'nin Türkiye-Rusya ilişkilerini nasıl etkilediği konusuna odaklanmış, bunun sonuçlarını irdelemiştir.

Anahtar Kelimeler: Rusya'nın Ortadoğu Politikası, Arap Baharı, Suriye Krizi, Türkiye-Rusya ilişkileri.

Abstract

When Muammar Gaddafi's rule was terminated in Libya, civil war has started in the country, and due to this situation, Russia perceived the Arab Spring process as a threat and has to react against its next waves. Russia stood by the Syrian regime utilizing all its power and strength when the Arab Spring wave took over Syria. Russia's involvement in the Syrian Crisis has had some reflections on Turkey-Russia relations. This study concentrates on the process of the Arab Spring which spatters on Syria focusing on Russia's Middle East policy, and besides it examines the effect of the Syrian Crisis on Turkey-Russia relationships and its possible negative-positive results.

Keywords: Russia's Middle East Policy, The Arab Spring, The Syrian Crisis, Turkey-Russia Relations.

---

* **Makale Geliş Tarihi: 26.12.2020** **Yayına Kabul Tarihi: 08.04.2021**

** Bu çalışma Rovshan Murshudlu'nun Dr. Öğr. Üyesi Elşan İzzetgil danışmanlığında Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırladığı "Rusya'nın Ortadoğu Politikası ve Onun Türkiye-Rusya İlişkilerine Etkisi" konulu tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

*** Dr. Öğr. Üyesi. Kastamonu Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, e-posta: izzetgil@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8121-8348.

**** Araştırmacı, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: mursudlu97@bk.ru, ORCID: 0000-0003-1997-5812.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

GİRİŞ

Rusya Federasyonu’nun (RF) Ortadoğu’daki etkisi 2010 yılından sonra artmaya başlamıştır. Rusya, Sovyetler Birliği zamanında da bu bölgede önemli bir aktör olmuştur. Fakat Sovyetler Birliği’nin çökmesinden sonra Rusya zayıflamış ve küresel anlamda gücünü kaybetmiştir. RF birinci Devlet Başkanı Boris Yeltsin döneminde Batı ile iyi ilişkiler kurulmasına önem verilmiştir. Rusya, Batı tarafından istediği saygıyı görmemesi üzerine kendisine yeni bir yol çizerek yüzünü eski hakimiyet bölgesine çevirmek zorunda kalmıştır. RF Dış İşleri Bakanlığı 1993 yılında kabul edilen “yakın çevre” konseptini ilan etmiştir. Rusya’da 1996 yılında Yevgeni Primakov dışişleri bakanlığına atanınca daha önce ilan edilen konsept geliştirilmiş ve yakın çevre ile ilgili daha net mesajlar verilmiştir. Rusya, eski nüfuz alanında ABD ve müttefiklerini jeopolitik rakip olarak gördüğünü beyan etmiştir. Putin’in iktidara gelmesiyle beraber Rusya çok kutuplu dünya düzenini savunmaya başlamış, 2007 yılında yapılan Münih Güvenlik Konferansında tek kutuplu uluslararası sisteme karşı olduğunu bildiren tutumunu açıklamıştır. Bundan sonra Rusya, Ortadoğu’ya ve diğer bölgelere geri dönmek için adımlar atmıştır. Rusya, İran, Irak, Libya, Suriye ile işbirliği alanları oluşturarak Ortadoğu’daki rekabetin içine dahil olmuştur. Rusya’nın Ortadoğu’ya yönelik bu adımları küresel güçler ve bölgesel rakipleri tarafından endişeyle karşılanmış ve bölgedeki rekabeti yükseltmiştir.

Rusya’nın Ortadoğu’da yapmış olduğu yatırımlar, ABD’nin Irak müdahalesi ve Arap Baharı süreci ile birlikte tehlikeye girmiştir. Arap Bararı dalgasının Libya’ya sıçraması, Muammer Kaddafi’nin iktidardan indirilmesi ve ardından iç savaş patlak vermesiyle Rusya’nın Libya’daki yatırımları boşa çıkmıştır. Arap Baharı dalgası Suriye’ye yayılınca, Rusya bu ülkedeki çıkarları gereği Esad rejiminin yanında yer almak zorunda kalmıştır. Suriye Krizi, komşu ülke olarak Türkiye’yi de içine çekmiştir. Rusya, Esad rejimini desteklerken, Türkiye’nin Suriye muhalefetine destek vermesi iki ülkeyi

karşı karşıya getirmiştir. Rekabete rağmen bu iki ülke Suriye'deki savaşı durdurmak adına çözüm yolları da aramışlardır. Ateşkesin sağlanması büyük oranda Rusya ile Türkiye'nin almış oldukları inisiyatifle mümkün olmuştur. Bu da yeni bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızın odak noktası da, Rusya ile Türkiye'nin sorunlara rağmen geliştirmeye çalıştıkları ilişkilerin 'esneme kabiliyeti'nin sınırlarını anlamaktır.

RUSYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASI

Moskova merkezli Rus devleti (Rus Çarlığı), 1502 yılında Altın Orda devletinin son bulduğunun ilanı ile birlikte bağımsızlığını kazanmıştır. Rus Çarlığı iç bütünlüğünü sağladıktan sonra yayılma politikası takip etmeye başlamış, bir taraftan kuzey batıya, Avrupa içlerine kadar ilerlemiş, diğer taraftan doğuya ve güneye doğru yayılmacılığını sürdürmüştür.¹ Rus Çarlığı'nın kısa zamanda ele geçirmiş olduğu bölgeler coğrafi bakımdan doğal sınır teşkil edecek özelliklere sahip olmadığı için sürekli işgal edilme ve parçalanma tehdidi hissine sebep olmuştur. Bu bir tür güvenlik ikilemi anlamına gelmektedir. Güvensizlik algısı, tehdidi olabildiği kadar dışarıda karşılama politikası ile aşılmaya çalışılmış, bu da daha fazla yayılma, denizlere, okyanuslara açılma anlamı taşımıştır. Orta Asya istikametinden Hint Okyanusuna ulaşmak, İran üzerinden Basra Körfezine, Doğu Anadolu'dan Akdenize, İstanbul ve Çanakkale boğazlarından Ege ve Akdenize ulaşmak Rusya'daki devletlerin en önemli hedefleri olmuştur. Bu hedeflerin tamamına "sıcak denizlere inme" politikası da denilmiştir².

Rus Çarlığı döneminde Ortadoğu, ticaret yolları üzerinde olması ve stratejik su yollarını barındırması dolayısıyla ilgi odağında olmuştur. Çarlığın, Osmanlıya yönelik yayılmacı politikalarının önemli nedenlerini

1 Tim Marshall, *Coğrafya Mahkumları*, Epsilon Yayınevi, İstanbul 2018, s. 23.

2 Faruk Kaya, "Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği ve Dünya Siyasetindeki Yeri", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 2017, s. 1; Leyla Derviş-Khalida Dervişheva, "Çarlık Rusya'nın Akdeniz Politikası'nın Arka Planı", *Cedrus*, 3, 2015, s. 355.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

bu hedef oluşturmuştur. İngiltere ve Fransa'nın çıkarları gereği Rusya'nın sıcak denizlere inmesine müsaade edilmemiştir.³ Birinci Dünya Savaşı sırasında bu hedefe oldukça yaklaşmış fakat Bolşevik Devrimi ile birlikte geri adım atmak zorunda kalmıştır. Sovyetler Birliği döneminde Rusya Ortadoğu'da ve Avrupa'da jeopolitik üstünlüğünü arttırmıştır. Ortadoğu yeni bağımsızlığını kazanmış devletleriyle Sovyetler Birliği için Soğuk Savaş döneminde kendi komünist ideolojisini ihraç edebileceği önemli alan olarak görülmüştür. Ortadoğu'nun diğer önemi ise iki kutuplu dünya düzeni içerisinde Sovyetler Birliği'nin Amerika ile çatışma sahasına dönüşmüş olmasıdır. Sovyetler Birliği, küresel rekabet çerçevesinde diğer bölgelerde olduğu gibi Ortadoğu'da da Amerika ile karşı karşıya gelmiştir. Bölgedeki Anti-Emperyalist hareketlere destek vermiş ve kendi çıkarı doğrultusunda Batılı devletlere karşı olan ülkelere yardımlarda bulunmuştur.⁴

Kendilerini bir dönem sömürmüş ülkelere uzak durmaya çalışan Ortadoğu ülkeleri askeri teknolojik yardım alabilmek için Sovyetler Birliği'ne yakınlaşmışlar ve Sovyetler Birliği de bu olanağı karşılıksız bırakmamıştır. Ortadoğu'da Moskova'nın prestijinin artması ise 1956 yılında yaşanan Süveyş Kanalı krizinde takındığı tutum sayesinde olmuştur. Süveyş Kanalı 1869 yılında açıldıktan sonra Mısır'ın ve Ortadoğu'nun var olan stratejik önemini daha da pekiştirmiştir. Denizaşırı ticaret için kısa yol sağlayan kanal, İngiltere ve Fransa için önemli jeopolitik alana çevrilmiştir.⁵ İngiltere kendi petrol ihtiyacının %85'ini, diğer Avrupa ülkeleri ise petrol ihtiyacının %50'sini Süveyş Kanalı üzerinden sağlamıştır. Bundan dolayı Avrupa için kanal hayati öneme sahiptir.⁶ Bağımsızlığından itibaren Mısır yönetimi kanaldan daha fazla vergi alabilmenin arayışı içerisinde olmuş ve

3 Erdoğan Keleş, "Rusya'nın Sıcak Denizlere İnme Politikası (Alman Deniz Yüzbaşısı Stenzel'e Göre İstanbul'a En Kısa Yol)", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 28(46), Ocak 2009, s. 89-142.

4 Yevgeni Primakov, *Rusların Gözüyle Ortadoğu*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s. 310.

5 İsmail Çal, "Süveyş Kanalı Mısır'ı Sömürgecilerin Hedefi Yaptı", *Dünya Bülteni*, <https://www.dunyabulteni.net/olaylar/suveys-kanali-misir-i-somurjecilerin-hedefi-yapti-h145110.html>, (Erişim Tarihi: 15.02.2020)

6 Bürkan Serbest, "Süveyş Kanalı'nın Ulusallaştırılması Sorunu ve Süveyş Bunalımı", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 2017, s. 700.

1952 yılında Mısır'da iktidara gelen Cemal Abdünnasır, 26 Temmuz 1956 tarihinde Süveyş Kanal Şirketi'ni devletleştirme kararını açıklamıştır.⁷ Bu kanalın devletleştirilmesi üzerine Fransa, İngiltere ve İsrail, Mısır'a karşı askeri operasyon başlatmıştır. Krize Sovyetler Birliği müdahale etmiş, Mısır'dan çekilmemeleri durumunda Paris ve Londra'ya yönelik nükleer saldırı yapacağını bildirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri de (muhtemelen Sovyetler Birliği'ne pozisyon kaybetmemek adına) bu saldırıya karşı cephe almıştır. Sovyetler Birliği'nin bu tutumu Arap Dünyası üzerinde kolay kolay unutulmayacak bir etki bırakmıştır.⁸ Nasır'ın, Süveyş Kanalı'nı devletlestirmesi ve İsrail ile savaşında belli ölçüde başarı elde etmesi onu Arap Dünyası'nda prestijli kılmış ve rol model yapmıştır. Moskova'nın Nasır'ın şahsında diğer Arap toplumlarına da ulaşması söz konusu olmuştur.⁹

Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu politikasını ülkeler bazında genel hatlarıyla ele alacak olursak Mısır, Irak, İran ve Suriye ile ilişkileri kısa dönemli değişikliklerle birlikte genelde olumlu yönde ilerlemiştir. Moskova bu ülkeleri yükselen Arap milliyetçiliğinden faydalanarak kendi etki alanında tutmaya çalışmıştır. Moskova bu ilişkilerin doğası gereği İsrail münasebetlerini sınırlı tutmuştur. Moskova'nın Suudi Arabistan ile ilişkileri ise birkaç belirleyici etkene dayanmıştır. Riyad'ın rekabet halinde olduğu İran ve Türkiye ile ilişkilerinin seyri Moskova ve Riyad'ı birbirine yakınlaştırıp uzaklaştırmıştır. Bunun yanında tarihsel gelişmelerin de önemli etkisi olmuştur. Suudi Arabistan'da Büyükelçilik yapan ve hanedanla iyi ilişkileri olan Karim Hakimov'un Stalin tarafından idam edilmiş olması da ilişkilere tesir etmiştir. Bununla beraber Sovyetlerin komünizm ideolojisine sahip olması ve Ortadoğu'da ideolojik anlamda etkili bir şekilde nüfuzunu arttırmaya çalışması, Suudi Arabistan'ın İslam'ın radikal bir ekolu olarak

7 Derek Varble, *The Suez Crisis 1956*, Osprey, Londra 2003, s. 90-92; Serbest, a.g.m., s. 700.

8 Gökhan Erdem, "Bağılantısızlıktan Bağımlılığa: Nasır Döneminde Mısır-SSCB İlişkileri", *The Turkish Yearbook of International Relations*, 48, 2017, s. 69-98.

9 Serbest, a.g.m., s. 708.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

bilinen Vehhabi itikadını hakim kılması ve ABD ile geliştirdiği ilişkiler bu iki ülkenin münasebetlerini de belirlemiştir.¹⁰

Moskova’nın, İsrail ile ilişkileri zamanla değişmiş ve bölgedeki en önemli ticari ortağı haline gelmiştir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla Rusya Yahudilerinin göçüne müsaade edilmesi bunda etkili olmuştur. Göçlerle birlikte İsrail, post Sovyet bölge dışında Rusçanın en fazla konuşulduğu ülke haline gelmiştir. İsrail’in, Çeçenistan Savaşı sırasında Rusya’yı desteklemesi de Rusya-İsrail ilişkilerini olumlu etkilemiştir. Rusya’nın İran ve Suriye ile nükleer ve askerî alanlarda işbirliği geliştirmesi, Moskova’nın HAMAS politikası zaman zaman Rusya-İsrail ilişkilerini gerse de tamamen kopmasına müsaade edilmemektedir.¹¹

Rusya’nın Ortadoğu’da uğruna Batılı güçlerle en fazla rekabet içine girdiği ülkelerden biri İran’dır. İran, İngiltere için sömürgelere giden yolun üzerinde yerleşmesi bakımından önemli bir ülke olmuştur. Bu nedenle İngiltere İran’ı kendi nüfuzu altında tutmaya çalışmıştır.¹² İngiltere, Birinci Dünya Savaşı sonrası İran işgaline son vermek istememiştir. İngiltere hem bu stratejik koridor sebebiyle hem de zengin petrol kaynakları dolayısıyla İran’ı kaybetmek istememiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında ABD’de bölgede yer almıştır. Sovyetler Birliği, İngiltere ve ABD’nin İran üzerindeki gücünü kırmak için baskı uygulamıştır. İngiltere ve ABD üzerlerinde hakimiyet kurabilecekleri kişileri tahta çıkararak İran’ı yönetmeye çalışmışlardır. İngiltere’nin bölgede gücü zayıflayınca ülkede ABD kontrol sağlamaya çalışmış ve İran üzerinde Moskova-Washington rekabeti sürmüştür. Genel olarak ABD İran’daki şah yönetimini, Moskova ise muhalifleri desteklemiştir. 1979’da gerçekleşen devrimle birlikte İran’ın anti emperyalist politikalar takip etmeye başlaması Rusya-İran ilişkilerinin en önemli belirleyici parametresi olmuştur. İran İslam Cumhuriyetinin

10 A. Vasiliev, *Russia’s Middle East Policy from Lenin to Putin*, Routledge, New York 2018, s. 285.

11 Ariel Cohen, *US Should Warn Russia Over Its “Soviet” Middle East Policy*, The Heritage Foundation, 2006.

12 Yılmaz Karadeniz, “İngiltere’nin İran’da Askeri Darbe Yaptırması ve Pehlevi Hanedanı’nı İktidara Getirmesi (1921)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 2013, s. 292-306.

kurulması ve Şiiliği yayma siyasetini dış politikasının önemli hedefleri arasına koyması Ortadoğu jeopolitiği de etkilemiştir. Henry Kissinger, İran için söylediği “Eğer Irak Şam İslam Devleti’nin (DAEŞ) elinde bulunan topraklar İran’ın eline geçerse bu olayların sonucu olarak Tahran’dan Beyrut’a kadar İran radikal imparatorluğunun zühur ettiği bir hilal ortaya çıkacaktır” cümlesi burada dikkate alınması gereken husustur.¹³ Bu fikirler bize İran’ın bölgede rolünün ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Rejimi dolayısıyla İran bölgede ve dünyada bir çok ülke ile sorun yaşamış olsa da Rusya ile ilişkilere bu unsurun fazla bir etkisi olmamıştır. Moskova-Tahran ittifakı, Ortadoğu’da ABD’nin yayılmacılığına, Güney Kafkasya’da da Azerbaycan-Türkiye-Gürcistan ittifakına karşı Rusya’nın gücünü arttırmıştır.

İran’ın komşusu ve bazı yönlerden ona benzeyen Irak, Ortadoğu’da Sovyetler Birliği’nin en önemli müttefiklerinden biri olmuştur. 1987 yılına kadar bu müttefiklik sürmüştür. İran-İrak Savaşı’nın (1980-1988) son yılına kadar Sovyetler Irak’ı desteklemiştir. Sovyetler Birliği’nin 1987 yılında ani karar değişikliği ile İran’ı desteklemeye başlaması ve Irak’ın Kuveyt’i işgal etmesi, iki ülke arasındaki ilişkileri iyice bozmuştur. Buna rağmen SSCB’nin son Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov’un, ABD’nin Irak’a müdahalesini engellemeye çalışması ilişkileri yumuşatmıştır.¹⁴ Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra ilk birkaç yıl Rusya iç işlerine yöneldiği için genel olarak Ortadoğu ile pek fazla ilgilenmemiştir. Ortadoğu uzmanı olan Yevgeniy Primakov’un Dışişleri Bakanlığı’na atanması sonrası Rusya yeniden Ortadoğu’ya dönmüş ve bununla birlikte Irak’la ilişkiler tekrar geliştirilmeye çalışılmış, Irak’a uygulanan yaptırımlar da kaldırılmıştır. Moskova, ABD’nin Irak müdahalesine karşı çıkanlar arasında yer alsa da, 11 Eylül sonrası ABD ile arasında başlayan ‘romantik ilişkileri’ bozmayı göze alamamış ve bu müdahaleyi engelleyecek farklı bir girişimde de bulunmamıştır. ABD’nin ikinci kez Irak’a müdahalede bulunması ve

13 Henry Kissinger, “Kak spasti Blijniy Vostok ot kollapsa (Как Спасти Ближний Восток от коллапса)”, *Global Affairs*, <https://globalaffairs.ru/articles/kak-spasti-blizhnij-vostok-ot-kollapsa/>, (Erişim Tarihi: 22.12.2020).

14 İlyas Kemaloğlu, *Rusya’nın Ortadoğu Politikası*, ORSAM Yayınları, 125, 2012, s. 7-8.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesiyle Moskova’nın Irak’taki varlığına nerdeyse tamamen son konulmuştur. Ekonomik açıdan da Rusya büyük kayıplara uğramıştır.¹⁵

Rusya’nın Ortadoğu politikasındaki diğer önemli durak Libya’dır. Muammer Kaddafi’ye kadar Libya, Batı devletleri ile sıkı temasda olmuştur. Kaddafi’nin iktidara gelmesi ile beraber ülkenin ekseninde değişiklik meydana gelmiştir. Kaddafi ülkede bulunan diğer devletlerin üslerini kapatmış ve bununla beraber 35.000 İtalyan askerini ülkelerine geri göndermiştir.¹⁶ Kaddafi döneminde antikapitalist ve İsrail karşıtı politikalar devletin önemli politikaları olmuştur. Bu politikalar Libya’yı Sovyetlere yakınlaştırmıştır.

Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla politik zafer kazanan ABD karşısında Rusya’nın girişimleri çok zayıf kalmış ve Soğuk Savaş zamanında Ortadoğu ülkesine başlatılan yardımları kesilmiştir. Putin’in iktidara gelmesi ile beraber Rusya’nın Afrika devletleri ile ilişkileri yeniden ivme kazanmıştır. Rusya, enerji başta olmak üzere birçok alanda Libya ile ilişkilerini geliştirmiştir. Bununla beraber Rusya Libya’nın borçlarını silmiş ve karşılığında Libya’da önemli alanlara yatırımlar yapmıştır.¹⁷ Arap Baharı dalgasının Libya’ya sıçraması ve Kaddafi iktidarının sona ermesiyle beraber Rusya, Libya coğrafyasında büyük kayba uğramıştır. Savunma sanayi, petrol şirketleri ve diğer ticari yapıları kapsayan en az 10 milyar dolar zarar olduğu belirtilmektedir.¹⁸ Arap Baharı sürecinin Libya’daki sonuçları Rusya’nın yatırımlarını boşa çıkarmış olduğu için Arap Baharı dalgası Suriye’ye sıçradığında Rusya çıkarları gereği bunun karşısında durmuştur.

15 Kemaloğlu, a.g.e, s. 9-10.

16 Cemal Bayat, “Rusya-Libya ilişkileri ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde Libya’ya Yönelik Askeri Müdahale Tartışmaları Sırasında Rusya’nın Politik Tutumu”, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 2018, s. 174.

17 Bayat, a.g.m., s. 178.

18 Yavuz Kerimoğlu, “Rusya’nın Libya Politikası ve Askeri Müdahale İhtimali”, *İnsamer*, https://insamer.com/tr/rusyanin-libya-politikasi-ve-asker-mudahale-ihimali_645.html, (Erişim Tarihi: 22.12.2020).

Suriye, Rusya'nın Ortadoğu'da en fazla önem vermiş olduğu ülkelerden biridir. Suriye coğrafi konumu dolayısıyla Rusya'nın radarına girmiştir. Suriye, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Fransa'nın müstemlekesi olmuş, İkinci Dünya Savaşı'nda Fransa güç kaybedip geri çekilince Suriye bağımsız olmuştur.¹⁹ Suriye bağımsızlık sonrası uzun süre askeri darbelerden dolayı istikrardan uzak kalmıştır. Bugün Suriye Devlet Başkanı olan Beşar Esad'ın babası Hafız Esad'da bir darbe girişimi ile iktidarı ele geçirmiştir. Hafız Esad döneminde Suriye, Sovyetler Birliği ile ilişkilerini ciddi şekilde ilerletmiştir. 1971 yılında ilk ziyaretini Moskova'ya yapan Hafız Esad, Batı'ya karşı Sovyetler Birliği'nin yanında olacağını ifade etmiştir.²⁰ Bununla beraber 1971 yılında yapılan anlaşma ile Akdeniz kıyısındaki Tartus limanında bulunan üssü Sovyetler Birliği'ne vermiştir. Tartus limanı, Rusya için sıcak denizlere inme anlamına gelmiştir.²¹

Moskova'da 1972 yılında gerçekleşen ziyarette bir başka anlaşma daha yapılmıştır. Anlaşmaya göre Sovyetler Birliği Suriye'ye 700 milyon dolar değerinde silah satmıştır. 1973 yılında da Arap-İsrail savaşlarında SSCB Suriye'ye diplomatik ve askeri bakımdan yardım etmiştir.²² 1980 yılında iki ülke arasında 20 yıllık Dostluk ve İşbirliği Anlaşması imzalanmış ve bu tarihten itibaren SSCB Suriye'nin garantörü olmuştur. Bununla beraber nükleer alanda da ortaklıklar yapılması kararlaştırılmıştır.²³ SSCB'nin parçalanması sonrası Rusya- Suriye ilişkileri Primakov'un Dışişleri Bakanı olması ile yeniden ivme kazanmıştır. Rusya'nın Suriye'ye yönelik ciddi adımları ise Putin'in iktidarı döneminde mükün olmuştur.²⁴

Suriye'de 2000 yılında Beşar Esad iktidara gelmiştir. Esad'ın iktidarının ilk yıllarında reformist adımları olsa da, Lübnan'da 2005'te gerçekleşen

19 Çağatay Özdemir, "Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi?", *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 2016, s. 84-85.

20 Hamza Akengin-Ayşe Yaşar, "Suriye'nin Jeopolitik Konumu Bağlamında Suriye-Rusya İlişkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(32), 2018, s. 38-39.

21 Akengin-Yaşar, a.g.m., s. 39.

22 Aynı yer.

23 , Aynı yer.

24 Akengin-Yaşar, a.g.m., s. 40.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Sedir Devrimi’nden sonra devlet yapısı yeniden otoriterleşmiştir. Lübnan eski Başbakanı Refik Harari’nin suikastinden sonra ülkede Suriye karşıtlığı başlamıştır. Muhafiz kitlelerin protestoları sonucunda Lübnan’da Başbakan Ömer Karami istifa etmiş ve ardından ülkede ilk defa Suriye kontrolünün dışında gerçekleşen seçimler olmuştur. Bu olayların sonucunda Batılı devletlerin de isteği ile Suriye, Lübnan’daki askeri varlığına son vermiştir.²⁵ Suriye askerinin Lübnan’daki varlığına son konulması iç politikada Esad’a güveni azaltmıştır. Muhalefet sesleri yükseldikçe Esad daha fazla baskıcı politikalar takip etmeye yönelmiştir. İnsan hakları, refahın adil dağıtılması başta olmak üzere bir çok konuda halktan gelen talep yönetim nezdinde karşılık bulmamıştır. Arap Baharı’nın etkisiyle de 2011 yılında Esad yönetimine karşı ayaklanmalar başlamış ve kısa zaman sonra silahlı direnişe dönüşmüştür. Tüm bunlarla beraber ülkedeki hassas olan mezhepsel durumun tetiklenmesi ülkeyi iç savaşa sürüklemiştir. Suriye’de azınlık Alevi grubun çoğunluğu Sünni nüfusu yönetmesi de diğer problem olarak düşünülmektedir. Sünniler Esad’a karşı tavır almış, Aleviler ise Esad’ın gitmesi halinde başlarına geleceklerden kuşku duymuştur.²⁶

Beşşar Esad dış politikada babası Hafız Esad gibi Rusya ile ittifaktan yana olmuştur. Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından Amerika Irak’a müdahale edince Esad ülkesinin çevrelendiğini düşünmüş ve daha da Rusya’ya yaklaşmıştır.²⁷ Esad bununla beraber Irak’ta işgale karşı direnen Şiilere destek vermiştir. ABD Senatosu buna karşılık 15 Ekim 2003 tarihinde Suriye’ye yaptırım uygulama kararı açıklamıştır.²⁸ Esad ülke sınırındaki tehdit dolayısıyla Rusya ve İran’la ilişkilerini güçlendirerek silahlanmaya gitmiş, 2005-2010 arası Rusya’dan 3 milyar dolarlık silah almıştır. Bunun ardından 2010 yılında Rusya Devlet Başkanı Dimitri Medmedev’in Suriye’ye ziyareti ile iki ülke arasındaki ilişkiler daha da güçlenmiştir.²⁹

25 Baran Kuşuoğlu, “Lübnan: Sedir Devrimi’nden Arap Baharı’na”, *Yasama Dergisi*, 23, 2013, s. 107.

26 Özdemir, a.g.m., s. 92.

27 Akengin-Yaşar, a.g.m., s. 40-41.

28 Ali Bilgin Varlık, “Suriye’nin Ulusal Güvenlik Politikası ve Türkiye-Suriye ilişkileri”, *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 2013, s. 188.

29 Akengin-Yaşar, a.g.m., s. 41.

Suriye İç Savaşı'nın başlamasından sonra Rusya kendi çıkarları gereği Esad'ı desteklemiştir. Rusya'nın Sovyet coğrafyası dışında sadece Suriye'de deniz üssü bulunduğu gerçeği Rusya-Suriye ilişkileri için bir gösterge olarak görülebilir. Bu deniz üssü sayesinde Rusya Akdeniz'de önemli güç elde etmiştir. Tartus kentindeki üs Akdeniz ve Kuzey Afrika bölgesinde bulunan Rusya Deniz Kuvvetleri için bir ikmal ve bakım üssü vazifesi görmüştür. Askeri ilişkilerin güçlendirilmesi ile beraber Rusya 2015 yılında Lazkiye'de de hava üssü elde etmiştir. Bu üs sayesinde Rusya'nın Ortadoğu ve Akdeniz'deki hareket alanı genişlemiştir.³⁰ Bütün bu gerçekliklerden dolayı Rusya Suriye'yi kaybetmek istememiş ve Suriye Krizi'nin içinde yer almıştır.

RUSYA'NIN SURİYE POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Suriye'nin Akdeniz'deki varlığı Rusya için çok önemlidir. 1971 yılından itibaren Rusya Suriye'nin deniz limanlarında üslere sahip olmuştur. 2021 yılı Mart ayı itibariyle bu üsler Rusya'nın post-Sovyet ülkelerinin dışında sahip olduğu tek üs bölgesidir.³¹ Rusya bu sayede "Sıcak Denizlere İnme" politikasını gerçekleştirmiştir. Rusya'yı Suriye Krizine karışma motivasyonunda bu gerçek belirleyici olmuştur.³²

Ekonomik ilişkiler bakımından Suriye, Rusya açısından önemli ülkelerdendir. 2012 yılında Rusya ve Suriye arasında dış ticaret 655,9 milyon dolara kadar yükselmiştir. Fakat Suriye'de iç savaşın başlanmasından sonra ekonomik ilişkiler % 42,6 oranında gerilemiştir.³³ Bununla beraber Suriye, Rusya açısından önemli silah pazarı olarak düşünülmektedir. Rusya, Suriye'ye 2005-2010 yılları arasında 2,5-3 milyar

30 Akengin-Yaşar, a.g.m., s. 43.

31 Yu Khan, "Сирийский Кризис: Проблемы и Перспективы Урегулирования (Siriyski Krizis: Problemi i Perspektivi Uregulirovaniya)", Общество: Политика, Экономика, Право, 2016, s. 2.

32 Khan, a.g.m., s. 3.

33 Khan, a.g.m., s. 2.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

dolar değerinde silah satmıştır. Amerika ve İsrail'in baskılarına rağmen Rusya, Suriye'ye S-300'leri de satmayı başarmıştır. Rusya, Arap Baharı'nın etkisinin başladığı dönemlerde Suriye'ye 1 milyar dolarlık gelişmiş teknoloji satmıştır.³⁴

Suriye'de DAEŞ'in ve diğer radikal örgütlerin olması da Rusya'yı endişelendirmiştir. DAEŞ'le mücadele Rusya için Kafkasya'nın, ve Orta Asya'nın güvenliği açısından önemli olmuştur.³⁵ DAEŞ 2014 yılında Rusya Devlet Başkanı Putin'e karşı tehdit içeren video yayınlamıştır.³⁶ Bu video ülkede çok olumsuz karşılanmıştır. Rusya'nın Çeçenistan'la yaptığı ikinci savaşla ilgili İslami dava olarak vurgulanması Rusya'yı tedirgin etmiştir. Rusya bundan sonra Kafkasya Emirliği'ni terörist gruplaşma olarak tanıdığını açıklamıştır. Rusya açısından Kafkasya Emirliği, DAEŞ'in bir parçası olarak görülmüştür.³⁷ Bununla beraber Rusya'da propoganda sonucu üniversite öğrencisinin Arapçayı öğrenerek DAEŞ'e katılması ülkede büyük tartışmalara sebep olmuştur.³⁸ Rusya'nın dikkatini çeken diğer olay ise DAEŞ'in liderleri arasında Kafkasya asıllı kişilerin varlığı olmuştur. Kafkasya asıllı DAEŞ lideri, verdiği röportajda Rusya'yı tehdit etmiştir. 2015 yılı verilerine baktığımızda Rusya'dan DAEŞ'e 1700 Rus vatandaşı katılmıştır. Orta Asya'dan DAEŞ örgütüne ise 4000 kişi katılmıştır.³⁹ Diğer bir kaynakta ise DAEŞ'e katılan Rusların sayısı 2500 ile 7000 civarındadır.⁴⁰ Bununla beraber DAEŞ'in kullandığı videolarda Rusça

34 İlyas Kemaoglu, "Ortadoğu Silah Pazarında Rusya'nın Payı", *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 5(55), 2013, s. 62.

35 Suanna Bagdasaryan-Svetlana Pertova, "Геополитические Позиции России и США в Сирийском Конфликте (Geopoliticeshkiye Pozichii Rossii i Sisha v Siriyskom Konfliktke)", *Politologiya i Etnopolitika*, 2, 2018 s. 112.

36 S.V. Vanichkin, "Чем Опасно «Исламское Государство» для России (Chem Opasno "İslamskoj Gosudarstvo" dlya Rossii)", *Научные Ведомости Белгородского Государственного Университета*, 19, 2015, s. 167.

37 Vanichkin, *a.g.m.*, s. 168.

38 Vanichkin, *a.g.m.*, s. 169.

39 Elşan İzzetgil, "Orta Asya ve Kafkasya'da Köktendinci Hareketler ve IŞİD Tehdidi", Mehmet Seyfettin Erol-Yavuz Gürler, der., *Türk Dünyası 25 Yıllığı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2016, s. 87-101.

40 Lobanov K. N.-Moiseev V. V., "Гражданская Война в Сирии и Геополитические Интересы России в Ближневосточном Регионе (Grazhdanskaya Voina v Sirii i Geopoliticheski Interesi Rossii v Blizhnevostochnom Regione)", *Среднерусский Вестник общественных Наук*, 10(6), 2015, s. 105.

altyazının Arapçadan sonra ikinci yerde olması da dikkat çekmiştir.⁴¹ Bu açıdan baktığımızda Rusya'nın Suriye'de olmasının nedenlerinden biri de radikal grupların bu bölgeden Orta Asya ve Kafkasya'ya sıçramasının karşısını almak olarak görülebilir.

Rusya, Libya krizinden sonra ABD hegemon gücünün Ortadoğu'daki oldu bittilerinin Rus çıkarlarına zarar verdiğini anlamıştır. Rusya'nın Libya'daki yatırımları bir anda elinden kayıp gitmiştir. Rusya böyle hataya bir daha düşmemek için bir başka yerde buna müsaade etmemeye karar vermiştir. Rusya'nın Suriye'de ABD'nin karşısına çıkmış olması, Batı'nın dayatmalarının artık tahammül sınırını aşmış olmasından kaynaklanmıştır. Rusya bununla birlikte çıkarları için ABD ile rekabete girmekten geri kalmayacağını göstermiştir. Rusya, Suriye'deki varlığını kullanarak Ortadoğu'da ve uluslararası arenada SSCB'nin çöküşüyle kaybettiği saygınlığına yeniden kavuşmayı da planlamıştır.⁴² Rusya, Suriye İç Savaşı zamanı terörizme karşı koalisyon oluşturarak yeni bir eksen yaratmayı başarmıştır. İran, Irak ve Rusya Suriye'de, Irak'ta DAESH'e karşı birlikte hareket etmişlerdir.

Rusya'nın Suriye İç Savaşı'na doğrudan katılmasından sonra Esad'ın iktidarı güçlenmiştir. Rusya'nın Suriye İç Savaşı'na katılmasından sonra Moskova ve Ankara arasında uçak krizi de dahil ciddi sorunlar yaşanması da kaçınılmaz olmuştur.⁴³ Rusya'ya ait SU-24 uçaklarının Türk hava sahasını ihlal etmesi üzerine Türkiye Rusya'yı sert biçimde uyarılmış,⁴⁴ 24 Kasım 2015 tarihinde ise Türkiye kendi sınırını ihlal eden Rus savaş uçağını düşürdüğünü açıklamıştır. Türkiye uçağı düşürmeden önce 10 kez Rus savaş uçağını uyardığını açıklamıştır. Delillerini NATO'ya sunmuş ve destek

41 Vanichkin, a.g.m., s. 169.

42 Nuraddin Khanaliyev, "Приоритеты Национальной Безопасности России на Большом Ближнем Востоке (Prioritethi Nachionalniy Bezopasnosti Rossii na Blizhnem Vostoke", Власть, 2017, s. 144.

43 Emre Erşen, "Suriye Sorunu Gölgesinde Türkiye-Rusya İlişkilerinde Normalleşme Süreci", *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2016, s. 157.

44 Erşen, a.g.m., s. 157.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

aldığını beyan etmiştir. Fakat Rusya tarafı bunu redderek Türkiye’den tazminat ve özür talebinde bulunmuştur.⁴⁵ Uçak Krizi’nden sonra Türkiye ve Rusya ilişkilerinde keskin düşüş yaşanmıştır. İlişkilerin kopması ekonomik, siyasi, turizm ve diğer alanları da etkilemiştir. Türkiye’yi 2010 yılından itibaren her yıl 3 milyondan fazla Rus turist ziyaret etmiş, 2012 yılında bu sayı 3,5 milyonu aşmış, 2014 yılında ise bu rakam 4,5 milyona ulaşmıştır. Rusya’nın ekonomik sorunları nedeniyle turist sayısında 2015 yılında %20 düşüş yaşanmıştır. Uçak Krizi’nden sonra ise Rusya, Türkiye’ye yaptırım uygulamış ve turist sayısında %84 düşüş yaşanarak 452 binde kalmıştır.⁴⁶ Rus şirketlerinin hukuki düzenlemelerinden sonra 2016 yılında 1 milyondan az Rus turist Türkiye’yi ziyaret etmiştir.⁴⁷ İlişkilerin normalleşmeye doğru ivme kazanmasının ardından 2017, 2018 yıllarında Rus turistler yeniden Türkiye’yi ziyaret etmeye başlamışlardır. Bu yıllarda Türkiye’ye en fazla turist yine Rusya’dan gelmiştir.⁴⁸ 2019 yılında ise ilk defa Rusya’dan Türkiye’ye 7 milyondan fazla turist gelmiştir.⁴⁹

İki ülke arasındaki diplomatik krizin etkisi enerji sektörüne de yansımıştır. Türkiye ile Rusya arasında enerji projeleri krizin etkisiyle askıya alınmıştır. Türk Akımı projesi de durdurulmuştur. Bunun üzerine Rusya, Türkiye’ye sağladığı %10.25 indirimini de askıya alacağını açıklamıştır. Türkiye, Rusya’nın doğalgaz akımını durduracağını düşünerek yeni yollar aramak zorunda kalmıştır. Fakat Rusya, Ukrayna Krizi’nde olduğu gibi doğalgaz akımını kesmemiştir. Rusya’nın doğalgaz akımını kesmemesinin en önemli sebebi, kendisinin daha fazla gelir kaybına uğrayacağı

45 Erşen, a.g.m., s. 158.

46 "Uçak Krizinin Yıldönümünde Rus Turist Kaybı Yüzde 84", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/ucak-krizinin-yildonumunde-rus-turist-kaybi-yuz-40285807>, (Erişim Tarihi 23.12.2020).

47 Muhammet Koçak, "Türkiye-Rusya İlişkileri", *SETA*, 201, 2017, s. 11.

48 "Yabancı Ziyaretçi Sayısında Ruslar İlk Sırada", *Sputnik Türkçe*, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901241037272555-yabanci-ziyaretci-ruslar-ilk-sirada/>, (Erişim Tarihi: 04.04.2020).

49 "Rusya’dan Türkiye’ye Gelen Turist Sayısı İlk Kez 7 Milyonu Aştı", *Sputnik Türkçe*, 31.01.2020, <https://tr.sputniknews.com/ekonomi/202001311041300341-rusyadan-turkiye-gelen-turist-sayisi-ilk-kez-7-milyonu-asti/>, (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

gerçeğidir. Rusya bu dönemde daha çok Türkiye'yi cezalandıracak adımlar atmıştır.⁵⁰

Krizin sona ermesinden sonra ikili ilişkilerde yeni bir sayfa açılmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından Türkiye ile Batı ülkelerinin ilişkilerinde düşüş yaşanırken, Türkiye-Rusya arasındaki ikili ilişkiler yeniden canlanmıştır. Özellikle darbeden sonra ilk arayan liderin Rusya Devlet Başkanı Putin olması Türkiye tarafından olumlu karşılanmış ve bu hava ilişkilere yansımıştır. Türk Akımı projesinde Rusya'nın çıkarı daha fazla olduğu için enerji sektöründe ilk kıpırdama buradan başlamıştır. Türkiye bu projede geçiş ülkesi konumunda bulunmaktadır.⁵¹ Enerji sektöründe diğer adım ise Akkuyu Nükleer Enerji Santrali projesinde yaşanmıştır. Rusya'nın yapımını üstlenmiş olduğu proje uçak krizi esnasında durma noktasına gelmiştir. Türkiye'nin bu projeye çok önem verdiği, bittiğinde Türkiye'nin % 10 elektrik ihtiyacını karşılayacağı bilinmektedir.⁵² Projenin yeniden başlaması kaydadeğer bir gelişme olmuştur.

İki ülkenin ticari ilişkilerinde önemli alanlardan biri de tarımdır. Rusya'dan Türkiye'ye buğday, ayçiçeği, pamuk çekirdeği, mısır ve diğer tarım ürünleri ihraç edilirken, Türkiye'den Rusya'ya domates, salatalık, portakal, şeftali başta olmak üzere sebze ve meyve ve balık ürünleri ihraç dilmektedir. Uçak Krizi'nden sonra bu sektör önemli kayıplar yaşamıştır. Örneğin, Türkiye'nin Rusya'ya sattığı yaş sebze neredeyse durmuş, ihraç edilen meyvelerde ise sert düşüş yaşanmıştır. Rusya'nın yaptırımlarıyla birlikte Türkiye bu ürünlerin ihracında önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Fakat Rusya da bu krizden kazançlı çıkmamıştır. Türk ürünlerinin ithal edilmemesi fiyatların yükselmesine neden olmuştur.⁵³

50 Cemal Kakişım, "Karşılıklı Bağımlılık Kapsamında Türkiye-Rusya Enerji İlişkilerinin Analizi", *Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 2019, s. 83.

51 Kakişım, a.g.m., s. 84-85.

52 Kakişım, a.g.m., s. 85.

53 Ali Ekber Yıldırım, "Uçak Krizi İki Ülke Tarımına Büyük Darbe Vuracak", *Tarım Dünyası*, <https://www.tarimdunyasi.net/2015/12/01/rusya-krizi-iki-ulke-tarimina-buyuk-darbe-vuracak/>, (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Suriye Krizi’nin başlangıcında belirleyici güçler Batılı ülkeler iken Rusya’nın Suriye’deki askeri ve diplomatik varlığı güçlendikçe sorunun kaderi Rusya’nın insiyatifiyle şekillenmeye başlanmıştır. Başlangıçta Suriye Krizi’nin çözümüyle ilgili görüşmeler Cenevre’de yapılırken, Rusya’nın artan etkisinden sonra Suriye Krizi’nin çözüm yolları Rusya’nın belirlemiş olduğu çizgide ilerlemiştir. 2017 yılında Astana görüşmeleri bu anlamda atılmış adımlardan biridir. Astana görüşmelerinde İran, Türkiye ve Rusya bölgedeki çatışmanın durdurulması ve ateşkesin yeniden tesis edilmesi için müzakereler yapmıştır. Bununla beraber üç devlet Suriye’deki radikal gruplara karşı birlikte mücadele kararı almışlardır. Üç devletin girişimleri sayesinde ülkeye insani yardımlar ulaştırılabildiği. ⁵⁴ Türkiye, Rusya ve İran üçlüsü sorunun çözümü için konferanslar düzenlemişlerdir. 2018 yılında Tahran’da düzenlenmiş Zirve’de üç devlet başkanı tarafından Astana mutabakatının başarılı sonuçlar verdiği ifade edilmiş ve bu toplantıda terörle mücadelenin sürdürülmesi gerektiği vurgulanmıştır. İdlip’teki gerginliğin azalması konusu da konuşulan konulardan biri olmuştur. ⁵⁵

Rusya’nın bölgedeki gücünün artması İdlip’de gerginliğin artmasına neden olmuştur. Rusya bu bölgedeki kümelenmiş farklı fraksiyondaki grupları, terörist olarak nitelendirmiş ve onların imha edilmesi için operasyonlar yürütmüştür. İdlip’de artan gerginlik Türkiye ve Rusya’yı sahada karşı karşıya getirirken masada da buluşmaya zorlamıştır. Rusya’nın Soçi kentinde iki ülke devlet başkanı bir araya gelmişlerdir. 2018’in Eylül ayında İdlip’deki gerginliğin azaltılması için mutabakat sağlanmıştır. Rusya saldırıda bulunmayacağını ve statükodan yana olduğunu belirtmiştir. Bu mutabakata göre, 15 Ekim 2018’e kadar terörist gruplaşmalar bölgeden çıkarılacak, M4-M5 otoyolunun güvenliği korunacak

54 “Üç Ülkenin Uzlaştığı Astana Mutabakatı Metni”, *Mepa News*, <https://www.mepanews.com/uc-ulkenin-uzlastigi-astana-mutabakati-metni-9256h.htm>, (Erişim Tarihi: 07.04.2020).

55 “Tahran Zirvesi’nde 12 Maddelik Bildiri Kabul Edildi”, *Sputnik Türkçe*, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201809071035097621-turkiye-iran-rusya-zirvesinde-bildirge-yayinlandi/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

ve trafiğe açık tutulacaktır. Güvenli bölgelerde Türk ve Rus askerler birlikte görev yapacaklardır.⁵⁶ İlerleyen zamanlarda Soçi'de sağlanan mutabakat Esad'ın saldırılarıyla geçersiz kalmıştır. Esad kısa zamanda önemli bölgeleri ele geçirmiştir. Stratejik önemi olan M5 yolunu kontrolü altına almıştır. Türkiye ise Soçi mutabakatında belirtilen sınırlara dönmesi için Esad'ı uyarılmış,⁵⁷ fakat Esad operasyonlarına devam etmiştir. Şubat'ın sonunda İdlib'de 33 Türk askerinin şehid edilmesinin ardında Türkiye rejime cevap vermek zorunda kalmıştır. Bundan sonra Türkiye ve Rusya yeniden diplomatik yollarla sorunu çözmeye çalışmışlardır. Soçi kentinde yapılan ikinci mutabakatla bölgede ateşkes yeniden sağlanmıştır.⁵⁸

Soçi Mutabakatı ile Türkiye ve Rusya Lazkiye'yi Halep'e bağlayan M4 otoyolunun kontrolünün paylaşımı konusunda anlaşabilmişlerdir. Anlaşmaya göre bu otoyolu Türk Silahlı Kuvvetleri koruyacaktır. Fakat M5 otoyolu üzerinde anlaşma sağlanamamış,⁵⁹ Rusya ve Suriye rejimi M5 otoyolunu kontrol etmişlerdir. M4 otoyolu ise Rusya ve Türkiye askerleri tarafından birlikte kontrol edilmektedir. Rusya ve Türkiye, Suriye krizinde birçok defa karşı karşıya gelmiş olmalarına rağmen görüşmelerde sorunun çözümü için sorumluluk almaktan geri durmamışlar, ateşkesi sağlayarak insan ölümlerinin önüne geçebilmişlerdir.

TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNİN DİĞER SORUNLARA MÜHTEMEL YANSIMALARI

Rusya ve Türkiye'nin rekabette olduğu bölgeler Suriye ve Libya ile sınırlı değildir. Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya Türkiye-Rusya ilişkilerinde daha

56 Hakan Soner Şener, "Soçi Mutabakatı Neydi; Rusya ve Türkiye Neden Birbirini Suçluyor?", *Gazete Rüzgarlı*, <https://www.gazeteruzgarli.com/soci-mutabakati-neydi-rusya-ve-turkiye-neden-birbirini-sucluyor/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

57 "Erdoğan'dan Şam'a Şubat Sonuna Kadar Süre", *DW Türkçe*, <https://www.dw.com/tr/a-52264236>, (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

58 "İdlib için İmzalanan Soçi Mutabakatı Ne Öngörüyordu?", *BBC News Türkçe*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51360543>, (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

59 Kıvanç El, "İdlib'de Yeni Harita, Yeni Süreç", *Milliyet*, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/idlibde-yeni-harita-yeni-surec-6160325>, (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

büyük öneme sahiptir. Karadeniz her iki devlet için vazgeçilmez öneme sahiptir. Rusya için Karadeniz “Sıcak Denizlere İnme”nin en kısa yoludur. Rus İmparatorluğu, Osmanlı Devleti üzerinde zaferler kazanarak önce Kırım sonra ise Karadeniz üzerinde önemli güç elde etmiştir. Daha sonraki Rus devletleri de Avrasya’ya hakim olmak istemiş oldukları için Karadeniz her zaman kilit öneme sahip olmuştur.⁶⁰

Soğuk Savaş’ın bitmesinden sonra Karadeniz bölgesinde jeopolitik boşluk oluşmuştur. ABD, Rusya’yı çevreleme adına Varşova Paktı ülkelerini NATO’ya çekmeye çalışmıştır. Rusya, SSCB’nin dağılmasından sonra ilk 5 yılda Batı ülkeleriyle iyi ilişkiler içerisinde olmuştur. Ekonomik ve siyasi açıdan istikrarsızlıklardan dolayı Batı ile rekabet yapamamıştır. Putin’in iktidara gelmesinden sonra Rusya, Karadeniz bölgesinde Batı’nın politikalarına karşı direnç göstermeye başlamıştır. Rusya, Putin’in iktidarıyla birlikte NATO ve AB ile entegrasyon girişimlerinde bulunan Ukrayna ve Gürcistan’a karşı baskı politikaları uygulamayı tercih etmiştir. Bu iki devletin Batı’ya entegre olma girişimleri Karadeniz’de dengelerin Rusya aleyhine gelişmesine yol açmıştır. Bu durum, Rusya tarafından kabul edilemez bir güvenlik tehdidi olarak algılanmıştır.⁶¹ Gürcistan’ın NATO’ya dahil olması, Rusya’ya göre Kafkasya’nın parçalanması anlamına gelmektedir. Rusya içerisindeki özerk bölgelerin Gürcistan’ın coğrafi sınırında bulunmaları, Gürcistan’a yerleşecek NATO’nun bu bölgedeki etnik sorunları Rusya aleyhine kaşması akıllara ilk gelen sorun olarak görülmüştür. Ukrayna ise, Slav ve Ortodoks bir ülke olarak Rusya ile kültürel, tarihi bağlara sahip olması açısından büyük önem taşımaktadır. Jeopolitik açıdan da Ukrayna Rusya için vazgeçilmezdir. Örneğin, Brzezinski Rusya’nın Ukrayna’sız Avrupa devleti olma ihtimalinin olmadığını söylemiştir.⁶² Diğer taraftan Rusya öncülüğündeki Avrasya entegrasyon girişimleri de Ukrayna olmadan

60 İzzet Soner Ayhan, “Soğuk Savaş Sonrası Rusya’nın Karadeniz Stratejisi”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 3(2), 2015, s. 6.

61 Ayhan, a.g.m., s. 7.

62 Barış Adıbelli vd., *Avrasya’nın Kilidi Türkiye*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2017, s. 42.

gerçekçi görünmeyecektir. NATO'nun doğuya doğru genişlemesi Rusya tarafından yeni bir çevreleme politikası olarak algılanmıştır. Gürcistan'ın NATO'ya üyelik girişimi ve Ukrayna'da Batı yanlısı iktidarın olması, Rusya tarafından tehdit olarak görülmüştür.⁶³ Bu nedenle 2008'de Gürcistan'a müdahale etmiş, 2014'de ise Kırım'ı ilhak ederek NATO'ya önemli mesajlar vermiştir. Bu bölgeleri terk etmeyeceğini ve yeri geldiğinde askeri güç kullanacağını belli etmiştir.

Rusya için Karadeniz'in diğer önemi ise Hazar ve Orta Asya'da çıkarılan hidrokarbon kaynaklarının Avrupa'ya nakledilmesinde koridor vazifesi görmekte oluşudur. Rusya'nın enerji arzı güvenliği için Karadeniz'de güçlü olmak zorunluluğu vardır. Rusya Karadeniz'deki konumunu kuvvetlendirerek siyasi araç olarak kullanmak istemiştir. NATO, Karadeniz ve Orta Avrupa ülkelerinde büyük kazanımlar elde etmiş olsa da bu bölgenin altyapısının SSCB döneminde Rusya'ya bağlanmış olması dolayısıyla Rusya'yı neredeyse alternatifsiz kılmaktadır. Bu nedenle Avrupa ülkeleri enerji konusunda Rusya'ya bağımlı durumdadırlar.⁶⁴

Rusya'nın Karadeniz'de gücünü kıran en önemli konu Rusya sahillerinin büyük gemilerin yanaşmasına uygun olmayışıdır. Sevastopol limanına, Kırım'a hakim olma dürtüsü biraz da bu ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Kırım'a hakim olan güç, Kerç boğazı dolayısıyla Azak denizine de hakim olmaktadır. Bundan dolayı hem Ukrayna'yı Batı ile ilişkileri dolayısıyla cezalandırmak hem de ihtiyacı olan deniz üstünlüğüne sahip olabilmek için Rusya 18 Mart 2014 tarihinde Kırım'ı ilhak etmiştir.⁶⁵ Bu girişimle Rusya bölgedeki NATO çıkarlarına büyük bir darbe vurmaya başarmıştır. Rusya bu bölgeyi almakla beraber önemli jeopolitik üstünlükler kazanmıştır. Örneğin, Kırım'a yerleştirdiği İskender füzeleri ile Ukrayna'nın büyük bir bölümünü kontrol altında tutmayı başarmıştır. Moldova'nın hepsini kontrol altına almış ve

63 Ayhan, *a.g.m.*, s. 8.

64 Ayhan, *a.g.m.*, s. 9.

65 Elşan İzzetgil, "Kafkasya'nın Jeopolitiği ve Rusya'nın Bölgeye Yönelik Stratejisi", *Bölgesel Çalışmalar Dergisi*, 1(1), 2016, s. 51-85.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

NATO ülkesi olan Romanya’nın sahil hattını vurabilecek duruma gelmiştir. Bununla beraber Rusya önemli NATO ülkesi olan Türkiye’nin Karadeniz kıyı hatlarını vurabilecek kadar jeopolitik bir üstünlük elde etmiştir.⁶⁶ Kırım’ın ilhaki ile beraber Rusya Doğu Akdeniz’e, Balkanlar’a ve Ortadoğu’ya deniz üzerinden ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Deniz filolarını güçlendirerek Karadeniz’i etkisi altına almayı başarmıştır.⁶⁷

Karadeniz’de Rusya’nın önemli rakibi olan Türkiye ise Soğuk Savaş’ın son bulmasıyla bölgede işbirliği için çalışmalar yürütmüştür. Karadeniz’e kıyısı bulunan ülkeleri SSCB’nin dağılmasından sonra hemen tanımıştır. Yeni ülkelerin ortaya çıkmasıyla Rusya’nın Karadeniz’de gücü zayıflamış ve NATO üyesi Türkiye bölgede önemli bir güç haline gelmiştir. Türkiye, Soğuk Savaş’tan itibaren Karadeniz’de Rusya’nın yerini ABD’nin almaması için de temkinli davranmıştır. Türkiye, Karadeniz’in güvenliğinin paylaşılmasına karşı çıkmıştır.⁶⁸ Karadeniz’de Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyen en önemli olay ise Rusya’nın Kırım’ı kendi topraklarına katması olmuştur. Türkiye bu konuda Ukrayna’nın toprak bütünlüğünden yana olduğunu açıklamıştır. Rusya ise bu adımla NATO’ya ve Türkiye’ye önemli mesajlar vermiştir. Örneğin, Rus Generalkurmay Başkanı Valery Gerasimov, açıklamalarında Türkiye’nin zamanında Karadeniz’in efendisi olduğunu ve şimdi bunun değiştiğini söylemiştir.⁶⁹ Kırım’ın ilhakından sonra Karadeniz’de Türkiye ve NATO işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiği yönünde fikirler yoğunlaşmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, NATO’nun pasif tutumundan dolayı Karadeniz’in Rus gölü haline getirilmiş olduğunu ifade etmiştir.⁷⁰ Türkiye’nin NATO ile işbirliğini güçlendirmesi Rus saldırılarına bir cevap olarak açıklanmıştır. Rusya ve Türkiye’nin Karadeniz üzerindeki

66 Ayhan, a.g.m., s. 14.

67 Ayhan, a.g.m., s. 15.

68 Ali Başaran, “Türkiye-ABD-Rusya İlişkilerinde Karadeniz, 2000-2010”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 2020, s. 49.

69 Burak Çalışkan, *Karadeniz’de Değişen Güç Dengeleri ve Türkiye-Rusya İlişkileri*, İNSAMER Yayını, İstanbul 2017, s. 13.

70 Emre Erşen-Emel Parlar Dal, “Türk-Rus İlişkilerinin Karadeniz-Kafkasya Boyutu: Uçak Krizi ve Sonrası”, Osman Orhan, der., *Karadeniz ve Kafkaslar Riskler ve Fırsatlar*, TASAM Yayınları, 2018, s. 51.

hakimiyet mücadeleleri Kafkasya'yı da yakından ilgilendirmektedir. Karadeniz'e hakim olan Kafkasya'da da güçlü duruma gelmektedir.

Kafkasya bölgesindeki sorunlara yönelik Rusya ve Türkiye'nin farklı yaklaşımları söz konusudur. Kafkasya'da bölgesel politikayı ilgilendiren bir çok sorun mevcuttur. Onların başında da Güney Kafkasya'daki etnik sorunlar gelmektedir. Gürcistan'daki Güney Osetya meselesi, 2008 yılında Rusya ve Gürcistan'ı savaşa sürüklemiştir. Gürcistan, etnik sorunlarına çözüm bulmak adına destek için Batı'ya yönelmiş, NATO'ya dahil olmak istemiştir. Amerika'dan almış olduğu cesaretle ayrılıkçı Güney Osetya'ya askeri müdahalede bulunmuştur. Rusya bunun üzerine Güney Osetya'yı korumuş ve havadan, karadan Gürcistan'ı bombalayarak Osetya'ya ordusunu yerleştirmiştir. Beş günlük savaş olarak da nitelendirilen bu olayın sonucu olarak Gürcistan ile NATO arasında yürütülen görüşmeler askıya alınmıştır. Rusya, Güney Osetya'yı ve Abhazya'yı bağımsız devlet olarak tanımıştır. Gürcistan ise topraklarının %20'sinin Rusya tarafından işgal edildiğini açıklamıştır.⁷¹

Türkiye Kafkasya'da buna benzer sorunların nihai çözümü için "Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu"nu önermiştir. Bu plana göre AB ve ABD sorunun dışında kalmışlardır. Sorunun çözümü için Rusya ve Türkiye önemli aktörler olarak ön plana çıkmış fakat Rusya-Gürcistan ve Azerbaycan-Ermenistan geriliminin artması üzerine bu plan hayata geçmemiştir. Türkiye'nin bu planı Rusya tarafından da desteklenmiştir.⁷² Türkiye samimiyet göstergesi olarak ABD tarafından Gürcistan'a yapılacak olan yardımları Montrö Sözleşmesi şartlarına göre Türk boğazlarında bekletmiştir. Fakat bu olumlu girişime rağmen Moskova, ABD gemilerinin Karadeniz'e girmesi bağlamında Türkiye'yi Batı yanlısı tutum sergilemekle eleştirmiştir.

71 "Kafkasları Titreten 5 Günlük Savaştan Bir Yıl Sonra", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/kafkaslari-titreten-5-gunluk-savastan-bir-yil-sonra-12233765>, (Erişim Tarihi: 14.04.2020).

72 Erşen-Dal, a.g.m., s. 47.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Kafkasya’da Türkiye ve Rusya ilişkilerinin diğer çatıştığı alan ise Azerbaycan-Ermenistan arasında cereyan eden Dağlık Karabağ meselesidir. Ermenistan’ın Azerbaycan toprağı olan Dağlık Karabağ’a dair iddiaları üzerine 1988-1994 yılları arasında savaş yaşanmıştır. Ermenistan, Dağlık Karabağ’ı ve bunun dışında Azerbaycan’ın 7 ilini işgal etmiştir. Bu süreçte Rusya Ermenistan’ı desteklemiş, Türkiye de Azerbaycan’ı desteklediğini açıklamıştır.⁷³ Dağlık Karabağ meselesinde 1994 yılında bir ateşkes sağlanmış olsa da sık sık bu ateşkes bozulmuştur. Ermenistan, güvenlik şemsiyesine dahil olduğu Rusya’dan da cesaret alarak bir çok defa ateşkesi bozarak Azerbaycan topraklarına saldırılar gerçekleştirmiştir. 27 Eylül 2020 tarihinde Ermeniler yine ateşkesi bozarak Azerbaycan’a saldırmış ve bu sefer Azerbaycan Ermenistan’a karşılık vererek yaklaşık 30 yıldır işgal altında olan topraklarını işgalden kurtarmaya başlamıştır. Türkiye bu savaşta Azerbaycan’a her türlü desteği vermeye hazır olduğunu en yüksek mertebeden ifade etmiştir.⁷⁴ Türkiye’nin desteğini de arkasına alan Azerbaycan hızla ilerlemeye devam etmiş ve Dağlık Karabağ’ın simge şehirlerinden olan Şuşa şehrini işgalden kurtarması üzerine Rusya devreye girerek tarafları savaşı sonlandırmaya razı etmiştir. Türkiye’nin vermiş olduğu Silahlı İnsansız Hava Aracı (SİHA) benzeri silahlar savaşın gidişatında belirleyici olmuş, savaşı sonlandıran mutabakatın imzalanmasında da Türkiye’nin Rusya ile geliştirmiş olduğu ilişkilerin önemli tesiri olmuştur. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev de Türkiye olmadan Karabağ Sorunu’nun çözülemeyeceğini ifade etmiştir.⁷⁵

Türkiye ve Rusya’nın çıkarlarının çakıştığı diğer bir bölge Orta Asya’dır. Orta Asya genel olarak post-Sovyet alanı olması hasebiyle Rusya’ya, Türk halklarının yaşıyor olması dolayısıyla Türkiye’yi ilgilendirmektedir. Orta

73 Erşen-Dal, a.g.m., s. 51

74 “Dağlık Karabağ’da Son Durum: Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Çatışmalarda Neler Yaşanıyor?”, *BBC*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54354087>, (Erişim Tarihi 24.12.2020).

75 “Aliyev: Türkiye Olmazsa Karabağ Sorunu Çözülemez”, *Sputnik*, <https://tr.sputniknews.com/politika/202010141043027741-aliyev-turkiye-olmazsa-karabag-sorunu-cozulemez/>, (Erişim Tarihi 23.12.2020).

Asya ülkelerinin enerji arz güvenliği, terör, sınır sorunları, etnik sorunlar, su sorunu başta olmak üzere birçok güvenlik meselesi vardır. Bu sorunlar bazen burada bulunan ülkeleri karşı karşıya getirebilmektedir. Hidrokarbon kaynakları açısından bölge oldukça zengin imkanlara sahiptir. Özellikle Kazakistan ve Türkmenistan'ın Hazar havzasında keşfetmiş oldukları rezervler dikkat çekicidir. Bölgede kömür rezervlerinin de oldukça fazla olduğu bilinmektedir.⁷⁶ Kaynakların bu kadar çok olması devletlerin bu bölgeye ilişkin ilgilerini de doğal olarak artırmaktadır.

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte Orta Asya'da büyük jeopolitik boşluk oluşmuştur. SSCB'nin dağılmasından sonra Orta Asya'da yeni bağımsız devletler kurulmuş, hidrokarbon kaynaklarının keşfiyle birlikte küresel ve bölgesel güçler bu bölgeye yerleşerek pozisyon almaya başlamışlardır. Bölgeyle manevi bağlılığı olan Türkiye de, Orta Asya'da ortaya çıkan yeni devletlerin bağımsızlığını ilk tanıyan ülkelerden olmuş, bölgede aktif politika yürütmeye başlamıştır.⁷⁷ Türkiye'nin bölgeye hızlı giriş yapabilmesinin en önemli sebebi Rusya'nın ilk yıllarda Batıyla bütünleşme politikası izlemesi dolayısıyla Orta Asya ile fazla ilgilenmemiş olmasından kaynaklanmıştır. Diğer nedeni ise ABD ve AB devletlerinin İran'a karşı Orta Asya'da Türkiye'yi model olarak göstermesi ve Türkiye'ye destek vermiş olmalarıdır. Rusya bu dönemde Türkiye'nin Orta Asya politikalarına set çekememiştir. Fakat 1993-1995 yıllarına gelindiğinde Rusya'nın Orta Asya'ya tekrar dönmesi söz konusu olmuştur. Rusya'nın dönüşüyle Türkiye'nin gücünün bir miktar kırıldığını söyleyebiliriz.⁷⁸

Rusya, Çarlık Rusya ve SSCB dönemlerinde Orta Asya'yı Türkiye, İran ve Çin gibi devletlerden korumaya çalışmıştır. Sovyetler Birliği'nden sonra

76 Aydın Aydın, "Küresel Mücadele Politikaları: Orta Asya'da Rusya, ABD, Çin", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 2015, s. 2.

77 Mehmet Seyfettin Erol, "Türkiye'nin Orta Asya Politikasına Rusya Federasyonu ve Bölge Ülkelerinden Genel Bir Bakış", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 12(1), 2012, s. 6.

78 Erol, a.g.m., s.6; Emrah Denizhan, "Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya Politikası ve TİKA", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(1), 2010. s. 17-23.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Rusya'nın Orta Asya'ya geri dönmesini sağlayan önemli sebepler olmuştur. Orta Asya'da yaşayan Rus toplumu ve Rusça konuşan toplum bu anlamda zikredilebilir. Diğer neden ise Orta Asya'nın enerji kaynaklarının başka ülkelerle paylaşılmak istenmeyişidir. Orta Asya'da bulunan Baykanur üssü, Kırgızistan Kant şehrindeki hava üssü de Rusya'nın ulusal güvenliği için önemlidir. The Conflict Studies Research Centre tarafından yapılan bir çalışmada Rusya'nın Orta Asya'daki ulusal çıkarlarının çok önemli olduğu ifade edilmiştir. Çalışmaya göre, Rusya ordusu için Kazakistan ve Orta Asya'yı kaybetmek tehdit olarak algılanmaktadır. Rusya, köktendinciliği durdurmak için de Orta Asya'yı kale olarak görmektedir.⁷⁹ Rusya için tehdit olarak algılanan diğer mesele ise Pan-Türkizm'dir. Rus siyaset bilimcisi Nartov'a göre Pan-Türkizm ideolojisinin büyümesinde Türkiye'nin ABD desteğine ihtiyacı vardır.⁸⁰ Nartov'a göre Turancı politikanın kendisi Rusya'nın Orta Asya'daki etkisini kırmak için bir vasıta. Yazara göre Türkiye'nin bu isteklerinin gerçekleşmesi için Rusya ve Çin'in zayıflaması gerekmektedir. Bununla beraber Turancı ideolojinin zaferi için Türkiye kendi içerisindeki sorunları (PKK, Yunanistan'la Kıbrıs sorunu) çözüme kavuşturmalıdır.⁸¹ Kırım savaşı sonrası Türkiye'nin, Ukrayna ile savunma sanayisi konusunda anlaşmalar yapması, İnsansız Hava Araçları (İHA) gibi stratejik silahlar ihraç etmiş olması ve İkinci Dağlık Karabağ Savaşında Azerbaycan'a destek vermiş olmasını değerlendiren Rus uzmanlar bunun endişe verici olduğunu ifade etmişlerdir. Söz konusu savaşta Türk desteğinin belirleyici olduğunu düşünen Rus uzmanlar, Türkiye'nin bu başarısını Orta Asya'ya taşıması, mevcut olan askeri işbirliklerini daha da ilerletme ihtimalinin Rusya için olumsuz gelişme olacağını değerlendirmişlerdir.⁸²

79 Erol, *a.g.m.*, s. 4-5.

80 Erol, *a.g.m.*, s. 7.

81 Erol, *a.g.m.*, s. 7.

82 Erol, *a.g.m.*, s. 10; "Rus General Tedirgin: Türkiye, "Büyük Turan" Projesine Doğru İlerliyor", *Akşam*, <https://www.aksam.com.tr/dunya/rus-general-tedirgin-turkiye-buyuk-turan-projesine-dogru-ilerliyor/haber-1136004>, (Erişim Tarihi 24.12.2020).

Orta Asya, Kafkasya ve Karadeniz’de Rusya ve Türkiye’nin karşı karşıya gelmesinin Batılı devletlerin çıkarlarıyla örtüşmekte olduğunu ifade eden fikirler mevcuttur. Örneğin, Rus jeopolitikçi Aleksandr Dugin Osmanlı ve Rusya arasındaki savaşlarda iki devletin de zayıf düşmüş olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu savaşlardan İngilizler ve Batılı devletlerin büyük kazanımlar elde ettiğini söylemiştir.⁸³ Uçak Krizi zamanı da her iki devlet karşı karşıya gelmiş ve ilişkiler nerdeyse kopma noktasına varmıştır. Bu kriz iki ülkeyi birbirinden uzaklaştırmak isteyen Batının işine yaramıştır. Neyse ki, kısa zamanda iki taraf da yalnızlaştığını fark etmiş ve diplomasiye dönerek ilişkilerini tamir etmeye çalışmışlardır. Suriye Krizi, İdlib’de yaşananlar Rusya ve Türkiye ilişkilerini bir testte sokmuştur. Bu sınavda ilk bakışta başarılı profil çizdikleri izlenimi oluşturmaktadır. Suriye’de elde edilmiş kazanımlar, Libya’da, Dağlık Karabağ’da yansımaları göstermiştir. İki devlet Suriye-Libya Krizlerinde ve Dağlık Karabağ’da başarılı olabilirse, bu başarı diğer coğrafyalarda da Türkiye-Rusya ilişkilerine yeni bir birliktelik getirebilir.

MUHTEMEL OLUMSUZ YANSIMALAR

Rusya’nın hırslı politikaları ve muhafazakar davranışları iki devlet arasında büyük sorunlara yol açabilir. Rus muhafazakar düşünür Dugin, 2014 yılında gazeteci Vladimir Posner’e verdiği röportajında Kafkasya ve Orta Asya’nın Rus kültürünün bir parçası olduğunu söylemiştir.⁸⁴ Dugin’in bu düşünceleri Rusya’nın Kafkasya ve Orta Asya politikasının değişmediğinin göstergesidir. Dugin’e Türkiye’yi Şanghay İşbirliği Örgütü’ne alacak mısınız diye sorulduğunda, Türkiye’ye “Avrasya Üçlüsü” diyebileceğimiz bir mekanizma önerebiliriz demiştir.⁸⁵ Burada Türkiye’ye biçilen rol ile

83 Aleksandr Dugin, *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım*, Küre Yayınları, İstanbul 2014, s. 13.

84 “Vladimir Posner Interviews Aleksandr Dugin”, *Youtube*, <https://www.youtube.com/watch?v=tPKEDRSYUpo>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

85 “Putin’in Başstratejisti: Teklifimiz Şangay’dan Öte”, *Haber 7*, <https://www.haber7.com/guncel/haber/2490374-putinin-basstratejisti-teklifimiz-sangaydan-ote>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

ilgili ise, siz bize Kafkasya ve Orta Asya’da yardımcı olursunuz bizde size Ortadoğu’da diyerek Avrasya’dan bizi uzak tutmak istediklerinin işaretini vermiştir. Bununla beraber Putin’in yapmış olduğu açıklamalarda da eski SSCB coğrafyasına verdiği önemi belirten fikirler yoğunluktadır. Putin bir açıklamasında eski SSCB ülkelerinin toprak bütünlüğüne dair olumsuz fikirler bildirmiştir. Rusya’nın topraklarının eski SSCB ülkelerinde kalmış olduğunu ifade etmiştir.⁸⁶ Rusya, Kafkasya ve Orta Asya’da geçmişteki gibi “eşitler arasında birinci” gibi hareket etmektedir. Türkiye ise yürüttüğü politikalarla Kafkasya’da ve Orta Asya’da işbirliğini güçlendirmeye çalışmaktadır. Rusya’nın bu bölgeyi kontrol altına almak istemesi ikili ilişkilerde en büyük anlaşmazlıklardan birisidir.

Rusya, Türkiye’nin Orta Asya politikalarına farklı açıdan bakmaktadır. Rusya’ya göre Türkiye bu bölgedeki politikaları yalnız yürütmemektedir. En büyük rakibi ABD’nin Türkiye’ye destek olduğu düşüncesindedir. Rus analistler, Türkiye’nin bölge politikalarını Turancı ve Yeni Osmanlıcı olarak tanımlamaktadırlar.⁸⁷ Bu çerçevede değerlendirildiğine Türkiye’nin bölgeye yönelik politikaları Rusya için tehdit olarak algılanmaktadır. Bu tutum Rusya-Türkiye ilişkilerine olumsuz etki etmektedir.

Rusya’nın Kafkasya’da ve Kırım’da askeri operasyonları da Türkiye tarafından olumsuz karşılanmıştır. Kırım’ın Rusya’ya ilhakı konusunda Türkiye, Ukrayna’nın toprak bütünlüğünden yana olduğunu açıklamıştır. Suriye Krizi’nde anlaşmazlıkların olduğu zaman bu durumun Kırım’a yansıdığı da görülmüştür. Örneğin, İdlip konusunda anlaşmazlıkların olduğu zaman Erdoğan, Ukrayna’yı ziyaret etmiş ve “Slava Ukraine” sözcüğünü kullanmıştır. Bunun üzerinden Kırım’ı Ukrayna toprağı olarak gördüğünü söylemiştir. Buna karşılık Rus basını Türkiye’ye tepki göstermiştir. Erdoğan’ın bu sözcüğü kullanması sonrası Rusya’da Google’da en çok

86 “Россия. Кремль. Путин (Rossiya. Kreml. Putin)”, Документальный фильм(Dokumentalniy Film), Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=etszjYX6pZU&t=1905s>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

87 Erol, a.g.m., s. 9.

arananlar arasında Erdoğan birinci olmuştur.⁸⁸ Suriye Krizi zamanında Almanya ve Hollanda tarafından Türkiye'ye gönderilen Patriot füzeleri de iki ülke arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Türkiye tarafı bunun savunma için önemli olduğunu vurgulasa da, Rusya tarafı füzelerin yerleştirilmesinin bölgede istikrarsızlığa yola açacağını söylemiştir. Hatta İran haber ajanslarına göre bu anlaşmazlıktan sonra Rusya, Suriye'de bulunan S-400 füzelerini Türkiye'de olan NATO üssüne kilitlemiştir.⁸⁹

Suriye'de zemin bulmuş olaylar Türkiye ve Rusya'yı savaşın eşiğine getirmiştir. Türkiye'nin hava sahasını ihlal eden SU-24 tipi Rus uçağının düşürülmesinden sonra iki devlet arasındaki ilişkiler gerginleşmiştir. Türkiye tarafı savaş uçağının sınırı ihlal ettiğini savunurken, Rusya buna karşı çıkmıştır. Kremlin Basın Sözcüsü Peskov, uçağın hava sahasını ihlal etmediğini savunmuştur. Rusya'da muhalifet de bu duruma aşırı tepki göstermiştir. Rus milliyetçisi Vladimir Jirinovski açıklamalarında "Kürdistan"ın bağımsızlığının tanınması gerektiğini savunmuştur. Hatta Türkiye'ye karşı nükleer saldırının yapılmasını istemiştir. Rusya Dışişleri Bakanlığı da Türkiye'ye karşı Kürt kartını kullanmaya başlamıştır. Resmi açıklamada "Kürt sivil halkına karşı katliamın Türkiye tarafından yapılmış" olduğu ifadesi kullanılmıştır.⁹⁰

İki devletin farklı tutum sergilediği bir diğer mevzu ise Ermenistan'dır. Ermenistan'ın, Azerbaycan ve Türkiye karşıtı faaliyet ve iddiaları Rusya tarafından desteklenmiş olması da Türkiye için olumsuz bir tutum olarak kabul edilmektedir. Örneğin, 2015 yılında Rusya ve Ermenistan'ın ortak hava savunma sistemini kurmak istemesi Türkiye tarafından olumlu karşılanmamıştır. Türk uzmanlar bu hamlenin Türkiye'ye ve NATO'ya karşı

88 "Erdoğan'ı Rus Basınının Hedefi Yapan "Slava Ukraine" Sloganı Neden Tartışmalı", *Gazete Duvar*, <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2020/02/04/erdogani-rus-basininin-hedefi-yapan-slava-ukraine-sloganı-neden-tartismali/>, (Erişim Tarihi: 20.04.2020).

89 Vefa Kurban-Hatem Cabbarlı, "Türkiye-Rusya İlişkileri ve Uçak Krizinin Rus-Türk Kamuoyundaki Yansılari", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 2019, s. 109.

90 Kurban-Cabbarlı, *a.g.m.*, s. 112.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

olduğunu savunmuşlardır.⁹¹ Ortak hava savunma sisteminin kurulması bölgede Rusya'nın kendi gücünü arttırma isteği gibi algılanmıştır.

MUHTEMEL İŞBİRLİĞİ FIRSATLARI

Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Rusya-Gürcistan arasında yaşanmış savaş sonrası bölgede istikrarın sağlanması için "Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu" önerisinin Rusya tarafından olumlu karşılanmış olması her iki devletin de Kafkasya'da işbirliğini arzu ettiğini göstermiştir.⁹² Araya giren sorunlar nedeniyle bu teklif gerçekleşmemiştir. Özellikle 2008'de savaş yaşamış iki devleti hemen bir araya getirmek mümkün olmamıştır. Bununla birlikte Rusya ile Türkiye arasında, sorunları istişareyle çözüme kavuşturma kültürünün de yavaş yavaş oluşmakta olduğu görülmektedir. Uçak Krizi zamanı Rusya ile Türkiye arasındaki ilişkiler kopma noktasına gelmiş olsa da, devletlerin birbirine karşılıklı bağımlılık durumları ilişkilerin yeniden tamirinin gerçekleştirilmesine müsaade etmiştir. Özellikle 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişiminden sonra Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkiler yeniden ivme kazanmıştır. Rusya makamlarından darbe girişimine karşı açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklama Recep Tayyip Erdoğan'ın düşürülmüş Su-24 uçağından dolayı Putin'e gönderdiği üzüntü mektubuna cevap olarak anlaşılmıştır.⁹³

Rusya ve Türkiye'nin Suriye Krizi için diplomatik faaliyetlerde bulunmaları da işbirliğini arttırmaya yönelik olmuştur. İki devletin işbirliği sayesinde Türkiye güneyinde terör devleti kurulmasını engellemiş ve güneyden çevreleme politikasını kırabilmiştir. Türkiye, Suriye'ye başlattığı Zeytin Dalı Operasyonu'yla kendi sınır güvenliğini kuvvetlendirmiştir. Operasyon sayesinde Türkiye Suriye'deki jeopolitik konumunu güçlendirmeyi başarmıştır.⁹⁴

91 Kurban-Cabbarlı, *a.g.m.*, s. 110.

92 "Rusya'dan 4 Ay Sonra 'Belki'li' Kafkas Teklifi", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/rusya-dan-4-ay-sonra-belki-li-kafkas-teklifi-10552776>, (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

93 Kurban-Cabbarlı, *a.g.m.*, s.113.

94 Necdet Özçelik-Can Acun, "Terörle Mücadelede Yeni Safha Zeytin Dalı Harekatı", *SETA*, 2018, s. 47.

Enerji alanında iki devletin işbirliği de ortak çıkarları meydana getirmiştir. Rusya, Türkiye'yi gaz talebi hızlı şekilde artan bir pazar olarak görmektedir. Türkiye, Rusya'dan gaz ithal eden ikinci büyük müşteri konumundadır.⁹⁵ Enerji konusu iki devlet için oldukça önemlidir. Rusya'nın federal bütçesinin %50'den fazlası enerjiye dayanmaktadır.⁹⁶ Bu yüzden Türkiye büyük gaz ithalatçısı olarak Rusya için çok önemlidir. Uçak Krizi zamanında da Rusya enerji konusunda Türkiye'ye karşı gaz akışını araç olarak kullanmamıştır. Türkiye ile enerji konusundaki anlaşmazlık Rusya için büyük kayıplara sebep olabilir. Rusya'nın Ukrayna ile yaşadığı kriz de bu anlamda çok önemlidir. Rusya'nın enerji ihracatı Ukrayna üzerinden akarken, krizden sonra Türkiye önemli transit ülke haline çevrilmiştir. İki ülkenin enerji sektöründe ve Karadeniz'de işbirliği içerisinde olması AB ve ABD için olumsuz karşılanmaktadır. Rusya'nın enerji ithalatında Türkiye'yi transit ülke olarak seçmesi iki devletin ortak kazancı sayılmaktadır.

Türkiye'nin Rusya ile ilişkilerinde diğer dikkate alınması gereken olay ise askeri işbirliğidir. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne gerekli tanksavar sistemi ve füze alımını öngören ihaleyi (2008 yılı) Rus şirketi kazanmış ve bu Türkiye ve Rusya'nın askeri-teknik alanda işbirliği için önemli adım olarak görülmüştür. Hava Savunma Sistemi'nin Rusya'dan alınması özellikle belirtilmesi gereken konudur. ABD hava savunma sistemi olan "Patriot"ların Türkiye'ye verilmemesi üzerine Türkiye bu ihtiyacı Rusya'dan karşılamaya karar vermiştir. ABD'nin ve AB'nin baskılarına rağmen Türkiye, Rusya'dan S-400 hava savunma sistemi almıştır. Türkiye'nin S-400 alımında ısrar etmesi ABD ile ilişkileri olumsuz etkilemiş ve hatta Türkiye'ye yaptırım kararı alınmıştır.⁹⁷

95 Tolga Demiryol, "Türkiye-Rusya İlişkilerinde Enerjinin Rolü: Asimetrik Karşılıklı Bağımlılık ve Sınırları", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 2018, s. 1445.

96 Demiryol, a.g.m., s. 1445.

97 "ABD'den Türkiye'ye S-400 Yaptırımı", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/abdden-turkiyeye-s-400-yaptirimi-41686506>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Rusya ve Türkiye arasındaki kültürel ilişkilere de değinmekte fayda vardır. İyi komşuluğa sahip olmak için en önemli alanlardan biri de insani ve toplumlararası etkileşimdir. Türkiye’de hem Türk hem de Rus kimliğini özümsemiş insanlar yüz bini aşmıştır. Sadece Alanya’da 70 bin Rus yaşamaktadır. Ortak evlilikler de her geçen gün artmaktadır. Ruslar, Uçak Krizi döneminde bile Türkiye’ye gelmekten vazgeçmemiş, Türkiye’de tatil yapan Rus turistten her biri birer “gönüllü turizm ateşesi” gibi Türkiye ile ilgili olumlu izlenimlerini sosyal medyadan paylaşmaya devam etmişlerdir. İki toplum karşılıklı etkileşim konusunda devtlerarası ilişkilerden daha ilerde olduklarını göstermiştir.⁹⁸ Kültürel ilişkilerin geliştiğini gösteren diğer olay ise 2007 yılında Türkiye’de Rus Kültür Yılı’nın ilan edilmesidir. Buna karşılık ise Rusya’da 2010 yılında Türk Kültür Merkezi’nin açılması olmuştur. Rusya bu adımı atarak kendi içerisindeki radikallere karşı Türkiye modelini öne çıkartmak istemiştir.⁹⁹ Türkiye-Rusya ilişkileri bunalımda olmadığı durumlarda Rus turistlerin Türkiye’ye ilgisi her geçen gün artmaktadır. Darbe girişiminden sonra Rusya’nın olumlu beyanları dolayısıyla ilişkiler düzelince Türkiye’ye gelen turist sayısı 7 milyonu aşmıştır.¹⁰⁰

27 Eylül 2020 tarihinde Ermenilerin saldırıları ile başlayan İkinci Dağlık Karabağ Savaşı, Türkiye’nin Azerbaycan’a yönelik manevi desteğiyle Azerbaycan’ın zaferiyle sonuçlanmıştır. Savaş devam ederken Erdoğan ve Putin bir çok defa telefon görüşmesi yapmışlardır. Liderler tarafları bir araya getirme ve savaş sonrası düzenlemeler konusunda fikir paylaşımında bulunmuşlardır. Putin’in İkinci Dağlık Karabağ Savaşı’nda yapıcı tutum sergilemiş olmasına Rusya ve Türkiye’nin geliştirmiş olduğu iyi ilişkilerin

98 “Türkiye’de Yaşayan Rus Sayısı Belli Oldu!”, *Yeni Akit*, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/turkiyede-yasayan-rus-sayisi-belli-oldu-679523.html>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

99 Mitat Çelikpala, “Rekabet ve İşbirliği İkileminde Yönünü Arayan Türk-Rus İlişkileri”, *Bilig Dergisi*, 72, 2015 , s. 137.

100 “Rusya’dan Türkiye’ye Gelen Turist Sayısı İlk Kez 7 Milyonu Aştı”, *Sputnik*, <https://tr.sputniknews.com/ekonomi/202001311041300341-rusyadan-turkiyeye-gelen-turist-sayisi-ilk-kez-7-milyonu-asti/>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

de etkisi olmuştur. Rusya hukuksuz bir şekilde Ermenistan'a destek vererek hem Azerbaycan hem de Türkiye ile ilişkileri bozmak istememiştir. Savaş sonrası yapılan mutabakatta da bu hava hakim olmuştur. Erdoğan, söz konusu savaş sonrası Kafkasya'da ebedi istikrarın sağlanması için altılı platform (üç Güney Kafkasya ülkesi ve Rusya, Türkiye, İran) önermiş ve bu teklif Putin tarafından kabul görmüştür.¹⁰¹ Bu konuyla ilgili adımlar atılması için zemin oluşması beklenmektedir.

SONUÇ

Rusya'nın Ortadoğu politikası, SSCB döneminde temelleri atılmış ilişkiler üzerinden devam etmektedir. Soğuk Savaş son bulduktan sonra Rusya bir müddet kendi iç sorunlarına yoğunlaşmak zorunda kalmış ve Ortadoğu'daki gelişmelerden uzak kalmıştır. Rusya'nın Ortadoğu'ya yeniden dönmesi kısa süren Yevgeni Primakov dönemi ve ardından Putin'in iktidarı ile mümkün olmuştur. Putin, Rusya'nın dış politikada eski itibarını yeniden sağlayabilmesi için SSCB döneminde ulaşılmış kabiliyete ve kontrol etmiş olduğu alana dönmekle mümkün olacağını düşünmüştür. Bu düşünceyle 2000'lerden itibaren SSCB döneminde iyi ilişkiler kurulabildiği Ortadoğu ülkeleriyle münasebetlerini yeniden canlandırmaya çalışmıştır. Rusya, 11 Eylül 2001 terör olayları sonrası ABD'nin terörle mücadelesine vermiş olduğu destek dolayısıyla yakalanmış olumlu havayı bozmak istemediği için genelde rekabeti kızıştırmacı hareketlerden uzak durarak Ortadoğu'da varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Fakat zamanla ABD'nin bu olumlu havayı süistimal ederek Rusya'yı çevrelemeye çalıştığı, Rusya'nın yakın çevresine kadar girerek burada başta siyasi dönüşümler olmak üzere Rusya'nın çıkarlarına karşı birçok girişimde bulunduğu algısının oluşmasıyla birlikte Amerikan hegemonyasını kabul etmediğini açıklamak zorunda kalmıştır. Putin, 2007 yılı Münih Güvenlik Konferansı'nda bu itirazını, tek

101 Araz Aslanlı, "Altılı Platform Kalıcı Barışın Teminatı Olabilir", *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/altili-platform-kalici-barisin-teminati-olabilir/2081083>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

kutuplu dünyayı kabul etmediğini, çok kutuplu bir dünyanın kurulması gerektiğini ifade ederek belirtmiştir. Ortadoğu’da 2010 yılından itibaren demokratikleşme adı altında siyasi hareketlenmeler başlamıştır. “Arap Baharı” olarak isimlendirilen bu sürece Barack Obama yönetimi de destek vermiştir. Rusya’nın Ortadoğu’da yatırım yaptığı ülkeler otoriter rejimler olduğu için Arap Baharı süreci Rusya’nın yatırımlarını da hedef almıştır. Özellikle de Kaddafi yönetimindeki Libya’da Rusya’nın ciddi yatırımları olduğu için Kaddafi’nin indirilmesi ve ülkede iç savaşın çıkması dolayısıyla Rusya’nın yatırımları da zarar görmüştür.

Arap Baharı dalgası Suriye’ye varınca Rusya buna dur demek zorunda kalmıştır. Rusya’nın Suriye’de oldukça geniş yatırımları mevcuttu. Lübnan’dan Suriye ordusunun çıkarılmasından sonra Batılı devletler Suriye’ye yaptırımlar uygularken, Rusya Suriye’nin yanında yer almıştır. Rusya, 2007 yılından itibaren Suriye’deki donanmasını güçlendirerek Akdeniz’de ve bölgede önemli aktöre dönüşmüştür. Bundan dolayı da Arap Baharı’nın Suriye’yi etkilemesine asla izin vermek istememiştir. Esad’ın iktidarını destekleyerek bölgede ABD ve diğer güçlere karşı önemli tutum sergilemiştir. Bu bölgede İran ve Çin ile ittifaklar yaparak ABD’nin oldu bittisine karşı çıkmıştır. Bölgede radikal gruplarla mücadele ederek bu grupların Kafkasya ve Orta Asya’ya sıçramasını engellemeye çalışmıştır. Rusya, bölge ülkeleri olan Suriye, Irak ve İran’la ortak hareket ederek bölgede ABD’nin etkinliğini kırmak için girişimlerde de bulunmuştur.

Rusya’nın bölgede artan nüfuzu Türkiye’nin dış politikasına da etki yapmıştır. Türkiye, Suriye Krizi’nin başlangıcında ABD ile koordineli hareket etmiş, fakat ABD’nin YPG/PYD’ye destek vermesinden sonra Türkiye alternatif çözümler üretmeye çalışmıştır. Esad’ın arkasındaki güçler olan Rusya ve İran’ı çözüm için muhatap almıştır. Uçak Krizi, Rusya ile ilişkileri sekteye uğratmış olsa da bu sorun iki ülke tarafından zorunluluklar dolayısıyla aşılabılmıştır. Özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra Türkiye’nin Rusya ile ikili ilişkileri ivme kazanmıştır. Tahran Konferansı,

Astana Süreci ve Soçi Mutabakatı ile Türkiye ve Rusya bölgede ABD'nin girişimlerine karşı önemli tutum sergilemişlerdir. Bununla beraber savunma sanayisinde de Rusya ve Türkiye ilişkilerini arttırmıştır. Türkiye, Rus yapımı S-400 hava savunma sistemi alan ilk NATO ülkesi olmuştur. Türkiye ve Rusya'nın işbirliği enerji alanına da yansımıştır. Akkuyu Nükleer enerji santrali buna en önemli örnektir.

ABD ve AB'nin Ortadoğu'da ve Akdeniz'de Türkiye'ye karşı tutum sergilemesi Türkiye'yi Rusya'ya yakınlaştırmıştır. Batı ülkelerinin Rusya'yı da yalnızlaştırma girişimi bu iki ülkenin karşılıklı bağımlılığını artırmıştır. İki devletin ilişkilerindeki güven meselesinin Suriye Krizi'ndeki başarıya bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye ve Rusya, Suriye'de sorumluluk alarak ateşi söndürmüşlerdir. Suriye sorunu, Türkiye-Rusya ilişkileri için örnek olay mahiyeti taşımaktadır. Bu sorunda nihai başarı sağlanması durumunda iki ülkenin hinterlandındaki diğer meselelerde de işbirliği yapılabilecektir. Özellikle de, Orta Asya ve Kafkasya'da çözüm bekleyen meseleler burada zikredilebilir. İkinci Dağlık Karabağ Savaşı sonrası 'altılı platform'un konuşuluyor olması ümit verici bir durum arz etmektedir.

Soğuk Savaş şartlarının bittiğini göz önünde bulundurursak, Rusya ve Türkiye'nin yeni işbirliği mekanizmaları oluşturabileceklerini düşünebiliriz. Türkiye, Akdeniz'de ABD ve AB'nin tehditlerine karşı Rusya'yı denge ülkesi olarak görebilir. Rusya'nın önemli askeri güç ve BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olarak Akdeniz'de Türkiye ile beraber hareket etmesi Türkiye'ye güç katabilir. Kafkasya ve Orta Asya'da yeni mekanizmalarla hem istikrarı hem pastayı büyütücü adımlar atılabilir. Rusya açısından bakacak olursak, ABD ve AB tarafından çevrelendiğini görebiliriz. Batı'nın kuşatmasına karşı Rusya'nın Türkiye ile beraber hareket etmesi çıkarına olacaktır.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

KAYNAKÇA

"ABD'den Türkiye'ye S-400 Yaptırımı", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/abdden-turkiyeye-s-400-yaptirimi-41686506>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

"Aliyev: Türkiye Olmazsa Karabağ Sorunu Çözülemez", *Sputnik*, <https://tr.sputniknews.com/politika/202010141043027741-aliyev-turkiye-olmazsa-karabag-sorunu-cozulemez/>, (Erişim tarihi 23.12. 2020).

"Dağlık Karabağ'da Son Durum: Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Çatışmalarda Neler Yaşanıyor?", *BBC*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54354087>, (Erişim Tarihi 24.12.2020).

"Erdoğan'dan Şam'a Şubat Sonuna Kadar Süre", *DW Türkçe*, <https://www.dw.com/tr/a-52264236>, (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

"Erdoğan'ı Rus Basınının Hedefi Yapan "Slava Ukraine" Sloganı Neden Tartışmalı", *Gazete Duvar*, <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2020/02/04/erdogani-rus-basininin-hedefi-yapan-slava-ukraine-slogani-neden-tartismali/>, (Erişim Tarihi: 20.04.2020).

"İdlib için İmzalanan Soçi Mutabakatı Ne Öngörüyordu?", *BBC News Türkçe*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51360543>, (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

"Kafkasları Titreten 5 Günlük Savaştan Bir Yıl Sonra", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/kafkaslari-titreten-5-gunluk-savastan-bir-yil-sonra-12233765>, (Erişim Tarihi: 14.04.2020).

"Putin'in Başstratejisti: Teklifimiz Şangay'dan Öte", *Haber 7*, <https://www.haber7.com/guncel/haber/2490374-putinin-basstratejisti-teklifimiz-sangaydan-ote>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

"Rus General Tedirgin: Türkiye, "Büyük Turan" Projesine Doğru İlerliyor", *Akşam*, <https://www.aksam.com.tr/dunya/rus-general-tedirgin-turkiye>

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

buyuk-turan-projesine-dogru-ilerliyor/haber-1136004, (Erişim Tarihi 24.12.2020).

“Rusya’dan 4 Ay Sonra “Belki’li” Kafkas Teklifi”, *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/rusya-dan-4-ay-sonra-belki-li-kafkas-teklifi-10552776>, (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

“Rusya’dan Türkiye’ye Gelen Turist Sayısı İlk Kez 7 Milyonu Aştı”, *Sputnik* Türkçe, <https://tr.sputniknews.com/ekonomi/202001311041300341-rusyadan-turkiyeye-gelen-turist-sayisi-ilk-kez-7-milyonu-asti/>, (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

“Tahran Zirvesi’nde 12 Maddelik Bildiri Kabul Edildi”, *Sputnik* Türkçe, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201809071035097621-turkiye-iran-rusya-zirvesinde-bildirge-yayinlandi/>, (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

“Türkiye’de Yaşayan Rus Sayısı Belli Oldu!”, *Yeni Akit*, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/turkiyede-yasayan-rus-sayisi-belli-oldu-679523.html>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

“Uçak Krizinin Yıldönümünde Rus Turist Kaybı Yüzde 84”, *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/ucak-krizinin-yildonumunde-rus-turist-kaybi-yuz-40285807>, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).

“Üç Ülkenin Uzlaştığı Astana Mutabakatı Metni”, *Mepa News*, <https://www.mepanews.com/uc-ulkenin-uzlastigi-astana-mutabakati-metni-9256h.htm>, (Erişim Tarihi: 07.04.2020).

“Vladimir Posner Interviews Aleksandr Dugin”, *Youtube*, <https://www.youtube.com/watch?v=tPkEDRSYUpo>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

“Yabancı Ziyaretçi Sayısında Ruslar İlk Sırada”, *Sputnik* Türkçe, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901241037272555-yabanci-ziyaretci-ruslar-ilk-sirada/>, (Erişim Tarihi: 04.04.2020).

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

“Россия. Кремль. Путин (Rossiya. Kreml. Putin)”, Документальный фильм (Dokumentalniy Film), Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=etszjYX6pZU&t=1905s>, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

ADIBELLİ, Barış vd., *Avrasya’nın Kilidi Türkiye*, Kaynak Yayınları İstanbul 2017.

AKENGİN, Hamza-Ayşe Yaşar, “Suriye’nin Jeopolitik Konumu Bağlamında Suriye-Rusya İlişkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(32), 2018, s. 25-57.

ASLANLI, Araz, “Altılı Platform Kalıcı Barışın Teminatı Olabilir”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/altili-platform-kalici-barisin-teminati-olabilir/2081083>, (Erişim tarihi 24.12.2020).

AYDIN, Aydın, “Küresel Mücadele Politikaları: Orta Asya’da Rusya, ABD, Çin”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 6(13), 2015, s. 1-11.

AYHAN, İzzet Soner, “Soğuk Savaş Sonrası Rusya’nın Karadeniz Stratejisi”, *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 3(2), 2015, s. 1-22.

BAGDASARYAN, Suanna-Pertova Svetlana, “Геополитические Позиции России и США в Сирийском Конфликте (Geopoliticeshkiye Pozichii Rossii i Sisha v Siriyskom Konflikte)”, *Politologiya i Etnopolitika*, 2, 2018 s. 110-115.

BAŞARAN, Ali, “Türkiye-ABD-Rusya İlişkilerinde Karadeniz, 2000-2010”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 2020, s. 43-64.

BAYAT, Cemal, “Rusya-Libya ilişkileri ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nde Libya’ya Yönelik Askeri Müdahale Tartışmaları Sırasında Rusya’nın Politik Tutumu”, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 2018, s. 165-205.

COHEN, Ariel, *US Should Warn Russia Over Its “Soviet” Middle East Policy*, The Heritage Foundation, 2006.

ÇAL, İsmail, "Süveyş Kanalı Mısır'ı Sömürgecilerin Hedefi Yaptı", *Dünya Bülteni*, <https://www.dunyabulteni.net/olaylar/suveys-kanali-misir-i-somurgecilerin-hedefi-yapti-h145110.html>, (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

ÇALIŞKAN, Burak, *Karadeniz'de Değişen Güç Dengeleri ve Türkiye-Rusya İlişkileri*, İNSAMER Yayını, İstanbul 2017.

ÇELİKPALA, Mitat, "Rekabet ve İşbirliği İkileminde Yönünü Arayan Türk-Rus İlişkileri", *Bilig Dergisi*, 72, 2015, s. 117-144.

DEMİRYOL, Tolga, "Türkiye-Rusya İlişkilerinde Enerjinin Rolü: Asimetrik Karşılıklı Bağımlılık ve Sınırları", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 2018, s. 1448-1455.

DENİZHAN, Emrah, "Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya Politikası ve TİKA", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(1), 2010, s. 17-23.

DERVİŞ, Leyla-Khalida Dervrisheva, "Çarlık Rusya'nın Akdeniz Politikası'nın Arka Planı", *Cedrus*, 3, 2015, s. 351-364.

DUGİN, Aleksandr, *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım*, Küre Yayınları, İstanbul 2014.

EL, Kıvanç, "İdlib'de Yeni Harita, Yeni Süreç", *Milliyet*, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/idlibde-yeni-harita-yeni-surec-6160325>, (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

ERDEM, Gökhan, "Bağılantısızlıktan Bağımlılığa: Nasır Döneminde Mısır-SSCB İlişkileri", *The Turkish Yearbook of International Relations*, 48, 2017, s. 69-98.

EROL, Mehmet Seyfettin, "Türkiye'nin Orta Asya Politikasına Rusya Federasyonu ve Bölge Ülkelerinden Genel Bir Bakış", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 12(1), 2012, s. 1-20.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

ERŞEN, Emre, “Suriye Sorunu Gölgesinde Türkiye-Rusya İlişkilerinde Normalleşme Süreci”, *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2016, s. 153-171.

ERŞEN, Emre-Emel Parlar Dal, “Türk-Rus İlişkilerinin Karadeniz-Kafkasya Boyutu: Uçak Krizi ve Sonrası”, Osman Orhan, der., *Karadeniz ve Kafkaslar Riskler ve Fırsatlar*, TASAM Yayınları, 2018, s. 51.

İZZETGİL, Elşan, “Kafkasya’nın Jeopolitiği ve Rusya’nın Bölgeye Yönelik Stratejisi”, *Bölgesel Çalışmalar Dergisi*, 1(1), 2016, s. 51-85.

İZZETGİL, Elşan, “Orta Asya ve Kafkasya’da Köktendinci Hareketler ve IŞİD Tehdidi”, Mehmet Seyfettin Erol-Yavuz Gürler, der., *Türk Dünyası 25 Yılığ*, Akçağ Yayınları, Ankara 2016, s. 87-101.

KAKIŞIM, Cemal, “Karşılıklı Bağımlılık Kapsamında Türkiye-Rusya Enerji ilişkilerinin Analizi”, *Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 2019, s. 67-89.

KARADENİZ, Yılmaz, “İngiltere’nin İran’da Askeri Darbe Yaptırması ve Pehlevi Hanedanı’nı İktidara Getirmesi (1921)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 2013, s. 292-306.

KAYA, Faruk, “Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği ve Dünya Siyasetindeki Yeri”, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 2017, s. 1-14.

KELEŞ, Erdoğan, “Rusya’nın Sıcak Denizlere İnme Politikası (Alman Deniz Yüzbaşı Stenzel’e Göre İstanbul’a En Kısa Yol)”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 28(46), Ocak 2009, s. 89-142.

KEMALOĞLU, İlyas, “Ortadoğu Silah Pazarında Rusya’nın Payı”, *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 5(55), 2013, s. 58-70.

KEMALOĞLU, İlyas, *Rusya'nın Ortadoğu Politikası*, ORSAM Yayınları, 125, 2012, s. 7-16.

KERİMOĞLU, Yavuz, "Rusya'nın Libya Politikası ve Askeri Müdahale İhtimali", *İnsamer*, https://insamer.com/tr/rusyanin-libya-politikasi-ve-asker-mudahale-ihtimali_645.html, (Erişim Tarihi: 22.12.2020).

KHAN, Yu, "Сирийский Кризис: Проблемы и Перспективы Урегулирования)", *Общество: Политика, Экономика, Право (Siriyski Krizis: Problemi i Perspektivi Uregulirovaniya)*, (4), 2016, s. 42-44.

KHANALİYEV, Nuraddin, "Приоритеты Национальной Безопасности России на Большом Ближнем Востоке (Prioritethi Nachionalniy Bezopasnosti Rossii na Blizhnem Vostoke)", *Власть*, 25(9), 2017, s. 143-152.

KISSINGER, Henry, "Как Спасти Ближний Восток от коллапса (Kak spasti Blijniy Vastok ot kollapsa)", *Global Affairs*, <https://globalaffairs.ru/articles/kak-spasti-blizhniy-vostok-ot-kollapsa/>, (Erişim Tarihi: 22.12.2020).

KOÇAK, Muhammet, "Türkiye-Rusya İlişkileri", *SETA*, 201, 2017.

KURBAN, Vefa-Hatem Cabbarlı, "Türkiye-Rusya İlişkileri ve Uçak Krizinin Rus-Türk Kamuoyundaki Yansıları", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 2019, s. 105-118.

KUŞUOĞLU, Baran, "Lübnan: Sedir Devrimi'nden Arap Baharı'na", *Yasama Dergisi*, 23, 2013, s. 101-117.

LOBANOV, K. N.-Moiseev V. V., "Гражданская Война в Сирии и Геополитические Интересы России в Ближневосточном Регионе (Grazhdanskaya Voyna v Sirii i Geopoliticheski İnteresi Rossii v Blizhnevostochnom Regione)", *Central Russian Journal of Social Sciences*, 10(6), 2015, s. 103-106.

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA'NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

MARSHALL, Tim, *Coğrafya Mahkumları*, Epsilon Yayınevi, İkinci Baskı, İstanbul 2018.

ÖZÇELİK, Necdet-Can Acun, "Terörle Mücadelede Yeni Safha Zeytin Dalı Harekatı", *SETA*, 1. Baskı, 2018.

ÖZDEMİR, Çağatay, "Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi?", *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 2016, s. 81-102.

PRİMAVOV, Yevgeni, *Rusların Gözüyle Ortadoğu*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

SERBEST, Bürkan, "Süveyş Kanalı'nın Ulusallaştırılması Sorunu ve Süveyş Bunalımı", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 2017, s. 681-711.

ŞEKER, Hakan Soner, "Soçi Mutabakatı Neydi; Rusya ve Türkiye Neden Birbirini Suçluyor?", *Gazete Rüzgarlı*, <https://www.gazeteruzgarli.com/soci-mutabakatı-neydi-rusya-ve-turkiye-neden-birbirini-sucluyor/>, (Erişim Tarihi:08.04.2020).

VANICHKIN, S. V., "Чем Опасно «Исламское Государство» для России (Chem Opasno "İslamskoy Gosudarstvo dlya Rossii)", *Научные Ведомости Белгородского Государственного Университета*, 19, 2015, s. 166-170.

VARBLE, Derek, *The Suez Crisis 1956*, Osprey, Londra 2003.

VARLIK, Ali Bilgin, "Suriye'nin Ulusal Güvenlik Politikası ve Türkiye-Suriye ilişkileri", *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 2013, s. 173-221.

VASILIEV, A., *Russia's Middle East Policy from Lenin to Putin*, Routledge, New York 2018.

YILDIRIM, Ali Ekber, "Uçak Krizi İki Ülke Tarımına Büyük Darbe Vuracak", *Tarım Dünyası*, <https://www.tarimdunyasi.net/2015/12/01/rusya-krizi-iki-ulke-tarimina-buyuk-darbe-vuracak/>, (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

STRUCTURED ABSTRACT

The Suez Crisis retains a critical place in Russia's Middle East policy. Suez Canal Company was nationalized in Egypt in 1956, Britain, France, and Israel, who had great interests in the canal, occupied it. By intervening in the crisis, the USSR urged the occupying countries to withdraw. The USSR threatened with the use of the nuclear missiles in case if Britain and France do not terminate the occupation. This attitude of Moscow has produced an unforgettable effect on Arab society. After this incident, the countries of the Middle East, which had just gained their independence were afraid to enter the orbit of the colonial countries and sided up to the USSR that did not leave a negative image in the region. The needed weapons required in many states in the Middle East's armies, technology, and equipment for their industries were received from the USSR. During the Cold War period, initially, Egypt, Iran, Iraq, and Syria had developed good relations with the USSR. In many fields, the USSR had investments in the region.

The Russian Federation, which was a separate country after the dissolution of the Soviet Union, had followed western policies for a few years since 1991. Russia was closely interested in developments that took place in the Middle East during this period. Russia's interest in the Middle East has increased since the 2000s. Russian Federation made investments, notably in Libya, Iran, Syria, and Egypt. Since 2010, the USA has backed democratic movements named the Arab Spring in the Middle East has started. The Arab Spring has started in northwest African countries and expanded in a wave way to the Arabian Peninsula. In a short period of time, it has spread to Egypt and Libya. Initially, Russia did not react very seriously to the Arab Spring process. The reason maybe not to strain relations with the USA and not to appear anti-democratic. However, when his investments were negatively affected, and Russia has realized that this process was a threat to his investments. Notably, the interests of

SURİYE KRİZİ BAĞLAMINDA RUSYA’NIN ORTADOĞU POLİTİKASININ TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Moscow in Libya took a lot of damage by the end of Muammar Gaddafi’s power and with the outbreak of civil war in the country. When the wave of the Arab Spring has reached Syria, Russia decided to instantly seize in the event since its investments would be sufficiently damaged. Russia was involved in the Syrian crisis and sided with the Syrian regime. At the invitation of the Syrian regime, Russia sent an army to Syria, created bases, and strengthened the existing naval base in the country. Russia prevented the fall of Assad’s power and fought with the coalition who was against the regime, opposition forces, and terrorist organizations in the region.

The Syrian Crisis has witnessed both global and regional competition. Turkey as a country in the region has been involved in the Syrian crisis in order to support the opposition that struggles for democracy in Syria, and to fight against the terrorist organizations that have taken advantage of the power vacuum in Syria. Turkey and Russia came face to face on many points. In 2015, an event known as the air crisis had occurred. A Russian fighter jet that had transgressed the Turkey-Syrian border, was shot down by Turkey. This event was highly strained relations between Turkey and Russia. However, due to the interdependent relationship between Turkey and Russia, this event had been overcome in a short period of time. In spite of the fact that Turkey and Russia are at different points in the Syrian crisis; however, both of them take responsibility for overcoming the crisis. In order to end the armed conflict, with the participation of Iran, Turkey and Russia have provided the negotiations to huddle the Syrian regime and opposition together. With the attempts of Turkey and Russia, some solutions produced in order to ensure a ceasefire, initially in Idlib and in some regions of Syria where the crisis has arisen. In the context of the Syrian Crisis, the mutually created Turkish and Russian solution culture shows promise to the relations between Turkey and Russia. The crisis in Syria is considered as a testing ground for Turkish and Russian relations.

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

With the success that will be achieved here, would be encouraging in solving different problems in Central Asia, ethnic issues in Crimea and the South Caucasus that concern both Turkey and Russia. The positive momentum which can be caught in the hinterland of Turkey and Russia would be guiding in different unities and integration initiatives.

■ EŐan İZZETGİL
Rovshan MURSHUDLU